

פֿרשִׁית לך לך

יגדיל דעזרדה

באגב ופסוקי חזק

שייחַת חזק לפרשית לך לך

החזק המוכרחה פשוטות ב

שייחַת ושיעורים מפי
הרב אוריין נזרית שליט"א

יגדיל תורה

שיחות ושיעורים מפי הרב אורן נזרית שליט"א

מתוך סדרת הספרים יגדיל תורה (ה' כרכים)
ניתן להשיג בטלפונים 0509013000, 0506491414
למעוניינים ניתן לקבל השיחה במייל toraoren@gmail.com

תוכן

נושא שיחת חיווק:

בשיחה מעורר לזכותו של אברהם אבינו מכח החסד והאמונה בהשי"ת בכל מצב שהשפיע בעולם, וע"י האמונה אפשר לפעל כל דבר יותר מהבטחה, וישמר עיניו בכל כוחו, והעקר שישתדל מה שביכולתו והשי"ת יגמר מעשיו לטובה, וביותר כשמתפלל על הדבר ומצריך זכות אבותינו הקדושים שנטעו בנו.

נושא שיעור ההלכתי:

בשיעור זה דן בפרטי הדינים השייכים להתר מכירה שנכון להניח חלקה שאינו מוכרה, ונכון שלא לעבד במלאכות דאורייתא, וכשהאשה רוצה להקל בהתר המכירה, וברוצה לבטל מנהגו להחמיר האם צריך התרה, והאם צריך להודיע לארחו שמחמיר, ואם רשאי לסמוך על כלי המארח שמקל, והאם יש לנהג קדשה בפרות התר מכירה ובדין יוצאי אשכנז בזה, והאם מתר למחמיר לקנות מאדם שסומך על התר המכירה, וכן האם המחמיר יוצא ידי חובת קדוש מהסומך על התר המכירה.

◀ א.ש. אשדוד | 08-8650078 | 052-7627127

ניתן להקדיש פרשיות לברכה והצלחה ולעילוי נשמת וכיו"ב
לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000

שיחת חזיק לפרשת לך לך

חסד לאברהם - נעשים ישועות בעולם

ראיתי בבאר הפרשה (לך לך) שכתב שאיתא מהרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע (אמ"פ לך כ) עד פרשת לך לך שקורין ענין אברהם אבינו ע"ה העולם נבון, ומפרשה זו מתעורר חסד אברהם (שהוא ממדת החסד) ונעשים ישועות בעולם.

והרה"ק ה'חדושי הרי"ם זי"ע (הובא באמרי הרי"ם בפרשתו) כתב שחז"ל אמרו (ירושלמי שקלים ב ה) 'האומר שמועה בשם אמרה יראה כאלו בעל שמועה עומד לנגדו', כי השמועה והחדוש ההוא שיף לשרש נשמתו של בעל השמועה, וכאשר לומדם מאיר בו נשמתו של בעל השמועה, ובפרשה זו 'בעל השמועה' הוא אברהם אבינו, ולכן מאיר בעולם אורו של אברהם אבינו. והזמן גרמא' ללמוד ממשנת החסד וממדותיו הטובות של אברהם אבינו, ולהיות מתלמידיו של אברהם אבינו בעין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה (אבות פ"ב מ"ט).

והנה כתב הגה"ק רבי חיים פאלאג'י זי"ע (מועד לכל חי סי' כו אות ה) וז"ל, החדש הזה (חשוון) שבטו נפתלי כמו שכתב הרב 'עמודי שמים' (דף קמ"ד), וראוי לרוץ בו לדבר מצוה, כמדתו 'אילה שלוחה'. וביום י' לחדש שנולד 'גד' כמו שכתוב שם, יהיה היום הזה למזל טוב לכל העושה דבר, וביום טובה יהיה טוב כי זכות גד חפף עליו כל היום ההוא, וכן כל חדש כסלו כי מזלו גד יהיה מצלח להרים מזלו לכל עסקיו וכל עניניו בעזרתו יתברך שמו. עכ"ל.

הנהגת השי"ת לטובה בכל מצב

איתא במדרש בפרשתנו (בר"ר לט א), 'רבי יצחק פתח (פרשה זו), משל לאחד שהיה עובר ממקום למקום, וראה בירה אחת דולקת, אמר תאמר שהבירה הזאת בלא מנהיג (פרוש, שאין לבירה בעה"ב שישמור להצילה מלהבה), הציץ עליו בעל הבירה אמר לו אני הוא בעל הבירה. כך, לפי שהיה אברהם אבינו אומר (לאחר המבול ודור הפלגה) תאמר שהעולם הזה בלא מנהיג, הציץ עליו הקב"ה ואמר לו אני הוא בעל הבירה, ע"כ. ולכאורה לא נתברר מה תשובה יש כי 'אני הוא בעל הבירה', ואדרבה אם כן מדוע אינו מכבה את הדלקה, כיצד יתכן שבעליה של הבירה יניחו לבירה שתדלק ותהא נתונה למאכלת אש מבלי שינקפו אצבע להצילה מלהבה.

אף האמת, דקשיא מעקרא ליתא, כי כונת בעה"ב היתה לומר, טעות בידי, כי רק בעיניך נראה כדלקה המזיקה, אף האמת שאני הוא 'בעל הבירה' וכל הנעשה כאן על ידי נעשה, בחשבון מדקדק לפרטי פרטים לטובת הבירה ויושביה, ובאמת גם 'האש' היא לטובה. ולא הפקדתי את ביתי, אלא הנני עומד ומשגיח על כל הנעשה בהאי ביתא שיהיה אף ורק לטובה ולברכה.

וללמדנו, כי אף כשנראה לאדם שצרה קרובה, והרי הוא מפחד מלהבות האש, ידע ש'בעל הבירה' עומד ומשגיח על הנעשה בהאי עלמא. ומה שאיננו מכבה את האש - כי באמת אין זה אלא דמיונות שוא לפי קצר קטנות דעת

האדם, כי לא 'דלקה' יש פאן אלא רב טובה וברכה.

וכך כתב ב'חובת הלבבות' (שער הבחינה פ"ה) 'ויקבר נאמר, כי חבורה אחת מעובדי דרכים לנה סמוך לפתל, ובא כלב ועשה צרכיו על אחד מהם, ונעזר משנתו ומהר עצמו לרחץ מן הזהמא - כשהוא מלא טענות פרמון מדוע דוקא לי ארע כזאת, אמנם כשהרחיק משם נפל הכתל על חבריו וימותו כלם ורק הוא נצל, עכ"ל. נמצא שכשחזר למקומו להמשיך בשנתו וראה את נפילת הכתל כבר רבתה שמחתו שדוקא לו ארע הדבר, שעל ידי זה נצול ממנות לחיים.

פעם נכנס אברהם אל הרה"ק ה'פני מנחם' זי"ע ושפך בפניו את מר לבו, לאחר שבנו יחזו מחמד נפשו הנולד לו שנים רבות לאחר נשואיו חלה אנושות ונסתלק לבית עולמו ל"ע, ועתה נפשו בשאלתו לדעת ולהבין מה רוצה מעמו הש"ת בלקחו מעמו מתנה יקרה זו. אמר לו הרבי, בשנות ילדותי הזדמן לי להיות ב'בנק', וראיתי איך שבא יהודי אל פקיד הבנק ונותן להם סכום מעות גדול, מיד נתמלאתי רחמים עליו מדוע 'לקחו' ממנו את כל כספו ורוחיו אשר הרויח ביזע ועמל ואפלו מעט מזעיר לא השאירו בידו. לאחריו נגש יהודי נוסף ובזאת הפעם שמחה נפשי בראתי ש'נותנים' לו הון רב. אף כעבר כמה שנים נעשיתי בר דעת אז נוכחתי לדעת שטעות גדולה היתה בידי, כי האיש אשר רחמתי עליו אינו אלא עשיר גדול שבא להשקיע כספו שישא רוחים ומעות אלו יכפילו וישלשו עצמם, ואלו השני עליו יש לרחם ביותר, כי המעות ש'קבל' לידו לא היו אלא 'דמי הלואה' שלוה מהבנק - ברבית שהושתה עליו בהתר עסקא,

ומעתה יגדל חובו יותר ויותר. מפאן למדתי כי לא מה שנראה לעיני אדם הוא הנכון, כי לפעמים נראה לו לאדם שהוא 'מקבל' ואינו אלא 'מפסיד' גדול, ופעמים נראה לו ש'מפסיד' ובאמת טמון בו 'רוח' גדול. כמו כן אתה, אין לך לעשות כלום כי הש"ת לא לקח ממך מאומה, אלא אדרבה מה שה' לקח באמת הוא ה' נתן ועל כך יהי שם ה' מברך מעתה ועד עולם.

ובענין זה עלינו להביא פאן דברים המחיים את הנפש ומחזקים את הלב, מה שכתב רש"י על הפסוק (משלי ג יב) 'את אשר יאהב ה' יוכיח וכאב את בן ירצה', וז"ל, וכאב את בן ירצה - שרוצה בבנו להטיב לו ויפייסוהו לאחר שמכחו בשבט כן יערב לך הטובה אחר המכה. וכן כתב רבנו יונה בזה"ל, אחר שיוכיח האדם יוסיף לרצותו כאב שיוסיף לרחם על הבן אחר התוכחה ולכפל חמלתו עליו. עכ"ל.

וזה הכלל, שיתחזק האדם תמיד באמונה פשוטה כי הקב"ה הוא מנהל עולמו כפי הטוב האמתי, ושאינו ביד האדם להבין את החשבון, כי מאוד עמקו מחשבותיו. ואין לך מדה טובה יותר מ'אמונה פשוטה'. וכך באר הרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע (אגרא דכלה חקת ד"ה עמוד נא, וכן הוא בהיכל הברכה להרה"ק מקאמנא) את הפסוק האמור בפרשתנו (טו, ו) 'והאמן בה', שנכתב 'והאמן' חסר בלא יו"ד, כי אות 'יו"ד' מרמזת על בחינת ה'חכמה' (כמבאר בזה"ק במקומות רבים), ונחסרה היו"ד מן האמונה, כי בעניני אמונה על האדם לבטל את כל 'חכמתו' ולהאמין בפשטות - בלא חקירות ודרישות רק תמים יהיה עם ה' אלוהיו.

הרה"ק ה'מי השילוח' זי"ע מבאר את דברי המדרש הנז"ל והסמיכות לריש הפרשה 'לך

- מחסרי אמונה, להרבות בקשיותיהם, שהלא הקב"ה הבטיח להם 'ואברכה' - בממון (רש"י יב ב) בבאף לארץ כנען, והנה מיד פגע בהם הרעב עד שהצרכת לצאת לחוצה לארץ, ואיה הבטחת הבוֹרָא ב"ה. ובאמת, דיקא שם נתקנים בו 'ואברם' כבד מאד במקנה בכסף ובזהב' (יג ב), מעתה, בא ברנה אל כל ה'חכמים' המקשים עליו ופרע את כל הקפותיו - 'הקפותיו' מלשון מחצות והעלמה, ובחזרתו 'פרע' - גלה והוריד מעליו את כל ההסתרות, והחזיר להם תשובה באמרו, עתה ראיתם כי לשם כך שלחני הבוֹרָא לשם - להטעין אותי בעשר גדול בכסף ובזהב ובגדים וצאן ובקר לרב, והרעב היה הגורם והמסובב לקיום הבטחת הקב"ה.

וכך נאמר לאחר מתן תורה 'ומשה נגש אל הערפל' (שמות כ יח) וכתב 'בעל הטורים' כי 'אל הערפל' גימטריא 'אל שכינה'. מפאן למד הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע (דברים, עמו' ריא) כי אם נראה לאדם ש'ערפל' מכסה אותו בחשך כפול ומכפל ידע שאין זה 'ערפל' אלא עכשו 'שכינה' שורה ונגלית עליו, ואינו נגש 'אל הערפל' אלא 'אל שכינה'. והן הן דברי הכתוב בחנכת בית המקדש הראשון (מלכים א' ח יב) 'אז אמר שלמה ה' אמר לשכן בערפל', שנתגלה לשלמה כי כשיש 'ערפל' הרי זה סימן כי ה' אמר לשכן עליו.

ואכן אין ביד בני עולם להשיג ולהבין אפס קצת מהנעשה בעולם, אם מקצר שכלו של בשר ודם להבין בעמק הנהגת הבוֹרָא, אם מ'קצר ראיתם' - שאינם נמצאים בזה העולם אלא כ'אורחים' למאה ועשרים שנה מתוך ששת אלפי השנים ולא יותר, היאך יבינו את כל הנעשה כשאין לפניהם 'תמונה ברורה' מ'עבר הווה ועתיד' (וכי יודע האדם מה היה 'עברו')

להם מארצה', כי הנה אמות העולם אינם מתבוננים בלבם שיש אלקים שפטים בארץ ושעליהם לשוב מדרך הרעה אלא רק אם רואים שנוי בסדר הנהגת העולם, אך כל זמן שהעולם נוהג ב'דרך הטבע' אינם משימים לבם, כי כופרים הם שהנהגת הטבע אף היא ביד הקב"ה בכל עת ובכל רגע, לא זו דרכם של בני ישראל, כי אנו מאמינים בני מאמינים אשר הקב"ה מחיה וממה את העולם, ואלמלי פן לא היה העולם קים אפלו רגע אחד. והנה אברהם אבינו כשראה את שנוי העולם בדור המבול ובדור הפלגה 'אז בא להרעיש בלבו להבין מי ברא אלה', מיד אמר לו הקב"ה להם מארצה, חדל לה מאותו מנהג להתבונן רק בשנוי הטבע, אלא להם להם לחלק יעקב, להפיר גדלות השי"ת גם בתוך דרך הטבע...

וכן כתב ב'זכין' על מסכת תמיד (א ב) דכתיב שם גבי גורל הפיס זכה מי שזכה, ולכאורה יש להקשות שתבות 'מי שזכה' נראות כמיתרות ומחסרי הבנה, וכי יש מקום לומר שזכה מי שלא זכה, הרי בודאי הזוכה שזכה הוא שזכה... אלא מבאר ה'זכין' ז"ל: אע"ג שהפילו גורל, לא היה דרך מקרה (מי שזכה בגורל), רק מה' כל משפטו, ורק מי שראוי וזכאי לכך משמים, הוא הוא שזכה בגורל בכל עבודה ועבודה, עכ"ל. כלומר זכה בעולם הזה מי שזכה בשמים ממעל. הרי לה שאין דבר נעשה מעצמו בעולם הזה, אלא הכל בהכרזה והנהגה ממעל יעשה.

וכמו שמצינו בפרשתנו אצל אברהם אבינו, שלאחר שעלה ממצרים כתיב (יג א) 'וילך למסעיו', ופרש רש"י 'בחזרתו פרע הקפותיו', ומבאר הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (בד"ה וילך למסעיו) שבעת הלוכו עמדו עליו 'ליצני הדור'

של כל איש וכל חפץ, ולשם מה נשלח הנה. גם מי יודע מה יהא בעתיד ואיזה טובה וברכה מכינים עבורו מן השמים, וכיו"ב הרבה, מחשבונות שמים שאין לנו כל הבנה וידיעה בהם), אין לו אלא להלך בתם ובתמימות לקים רצון הבורא ולהאמין בו בכל לב והשי"ת ישפיע עליו רב טובה.

ידוע משלו של הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע ל'אורח' שנקלע לכפר פלוני לשבות שבתו, והנה ביום השבת קדש רואה האורח כי הגבאים בביהכ"ס דשם נוהגים במנהגים שונים ומשונים... לפתיחת הארון נתכבד 'יהודי מתושבי ה'מזרח', לאחמ"כ עמדו וקראו לעליה הראשונה נער צעיר מתושבי צד מערב, משם המשיכו לקרן צפונית מזרחית שם נקרא שוב נער צעיר לעליה הב', ול'שלישי' נקרא זקן מפלג מצד דרום, 'רביעי' מצפון, ו'חמישי' מהכסא השביעי שבאמצע ביהכ"נ... והיה נראה בעליל כי הללו מבבלים בדעתם, עד שאין קוראים לעליות לפי איזה 'סדר' בר הבנה כלל וכלל, לא לפי 'אלפא ביתא' לא לפי סדר ישיבת ביהכ"נ וגם לא לפי 'זקן זקן קודם'... בגמר קריאת התורה לא אזור יותר כח ופרץ בפני הגבאי בטענה 'ואיל נא בטובו לתת מקומו לאנשים המבינים ב'עסקי גבאות' ולא ינהיג מע"כ את ביהכ"נ לפי שגעותיו ובלבוליו... שחק הגבאי, ואמר, הנה אורח אתה אשר בן לילה באת הנה ובן לילה פונה אתה לדרכך, וכי כך ברצונך להבין את הנעשה כאן, אם תרצה קבע מקום מושבך כאן לכל הפחות למשך חצי שנה אז יעלה בידך להבין את הנעשה, כי הנה פלוני היושב ראשונה במזרח קבל לפני כשבוע עליה לרגל יא"צ (יום השנה) שהיה לו, זה השני בסמוך לו נתכבד ב'ששי' לפני כג' שבועות כאשר נערכה שמחת

הנשואין לנכדו החשוב, השלישי היושב לידו יעלה ויבוא למפטיר בעוד כחדש ומחצה לרגל יא"צ של אבי אמו... על כן לא נתכבדו כל אלו ב'עליה' היום, ומה ש'נער צעיר' נתכבד ראשונה, כי עליה זו של 'כהן' היא ובשבוע זה נסעו מכאן כל משפחת 'כהן' ולא נשאר לנו אלא כהן זה לבדו... 'סדר' יש כאן שבמשך מחצית השנה יעלה כל אחד מבני העיר לעליה לתורה, ומה לה כי נזעקת - אין בידך להבין את הנעשה בתור אורח לרגע... כיו"ב אמר החפץ חיים, אנו באים לזה העולם כ'אורחים' על 'מאה ועשרים' שנה - לא ידענו מה היה בזה העולם לפני ירידתנו ולא נדע מה יקרה מחר בזה העולם, היאך נרצה להבין את הנעשה כשאין בידנו 'תמונה ברורה' כלל וכלל... וכי ידענו מי היה כאן לפני מאתיים שנה ויותר שעתה עליו להשלים כדי תקונו ענין פלוני (ב'גלגול')... וכי ראינו מה היה לפני שלשת אלפי שנה במקום פלוני... ע"כ כל איש על מקומו ינוח בשלום והשקט ויקבל גזרת שמים באהבה ושמחה... ויבין כי הוא נתון ב'ידיים טובות' - הקב"ה הדואג לו ולמחסרו יותר ממה שיש בידי אדם לדאוג לעצמו, אין לנו אלא לשמח ולסמוך עליו ב'עינים עצומות'.

עוד כיו"ב המשיל ה'חפץ חיים' למי שנכנס לביהכ"נ בעת שאמרו הקהל בפסוקי דזמרה, והנה הוא שומע אותם לאמר 'שומר ה' את כל אהביו ואת כל הרשעים', ויצא מבית הכנסת תמה עד מאוד על מה זכו אותם רשעים לשמירה מעליא. לאידך, רעהו נכנס באמצע התפלה ושמע אותם אומרים 'את כל אהביו ואת כל הרשעים ישמיד', ונרעש כלו מפני מה נגזרה כליה על ראשם של הצדיקים ח"ו, והרי 'חלילה לה להמית צדיק עם רשע' (בראשית

לעזב את ארצו ומולדתו ובית אביו בהם הרגל כל ימי חייו, ללכת לארץ נכריה כאשר עדין אינו יודע אפלו אנה ילך, ומאין היה לו פוח כביר כל כך - לעזב הכל, ואת יהבו על ה', ובזאת היה בכוחו לקיים רצונו ית' אפלו בדבר שקשה לו, וזהו שאמר הפתוב ואברם בן חמש שנים ושבעים שנה, כי תבת 'בטחון' עולה בגמטריא 'חמש ושבעים', וכלומר שהשיג מדרגת הבטחון בצאתו מחרן, שרק על ידי שבטח בה' היה בכוחו לצאת מארץ מולדתו ומבית אביו וממשפחתו. ואכן, בכח האמונה והבטחון בבורא כל העולמים דכל מאי דעביד לטב עביד יש בכוחו לקיים מצוות ה' ולעמוד בנסיונות הקשים ביותר.

ומכאן נלמד, כל חד וחד ב'עשרה נסיונות' העוברות עליו, או בכל צרה וצוקה המתרחשת ובאה לעולם, ובכל 'פרשת דרכים' כשאינו יודע כיצד יוכל להחזיק מעמד וללכת ב'חרן' - חרונו של עולם, כי כשיראה את ה' בכל דבר וענין אז יצליח, כי האמונה והבטחון הם המשענת שעל ידם יצליח את כל 'משבריו' וגליו שיעלי עברו, ואם יבטח בהשי"ת יוכל לעמוד בנקל מבלי שברון רוח ונפש.

והנה רבים מאחינו בני ישראל הנתונים איש איש בנגעו ומכאובו יברכו את עצמם לאמר, מי יתן והייתי זוכה עתה לגלוי שכינה - שהקב"ה יתגלה אלי ויבטיחני בהבטחה ברורה כי בקרוב ממש אצא מאפלה לאורה, כל חד וחד בדליה, זה ירצה לקבל הבטחה שפרנסתו תתברר, זה ימתין להיות מבטח ב'נחת דקדשה' מי"ח ופעמים שהוא כבר זועק נואשות להבטחת 'ושבו בנים לגבולם'... יש המתמתן להבטחת הזווג - שהבן או הבת ימצאו בקרוב ממש את זיווגם, או שקרוב פלוני יתרפא

יח (כה). עד שבא פקח אחד ואמר, הקב"ה דין אמת הוא, וכל 'קשיותיכם ותמיהותיכם' אינם אלא מאחר שאינכם קוראים את הפסוק כדבעי מרישיה ועד ספיה - 'שומר ה' את כל אהביו, ואת כל הרשעים ישמיד', שכן הוא בדין, את הצדיק יאהב ה', ואת הרשע יעניש. אך כאשר מביטים הנכם רק בחלקו של הפתוב, סבוכים אתם בכל מיני קשיות ותמיהות. אי אפשר לאדם 'לדון' בכבשונו של עולם רק אם ידע את כל המאורעות בעבר הווה ועתיד, ולא רק על הנראה לעינים בשעה אחת בלבד, אז יכיר שאין שום קושיא על הנהגתו של הקב"ה, על מה עשה ה' ככה, כי הצור תמים פעלו, אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא.

כעין זה כתב הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (תו"מ השלם סוף פרשת בראשית), שהנה מבאר בדברי חז"ל שהבל הצדיק לא ארכו ימיו בעולם יותר מחמשים יום (בר"ר כב ד), ואלו קין האריף ימים באפן מפלא ביותר, והיו שנותיו אלה ושש מאות וששה וחמשים (1656), ולכאורה לקתה מדת הדין, כי רשעי עולם השגו חיל, ואלו הבל נפטר בדמי ימיו ממש. אמנם ב'סופו של חשבון', כל יוצאי חלציו של קין מתו ונמחו במבול, ולעמותו, כל ברואי העולם הם תולדות נח שהוא מזרע שת שהוא גלגולו של הבל, נמצא שמהבל יש זכר וקיום, ואלו מקין לא נשאר ממנו מאומה, אלא שהתברר החשבון רק לאחר שנים רבות עד מאוד...

בה' בטחתי לא אמצד - ע"י האמונה והבטחון ילך לבטח דרכו

בפרשתנו (יב ד), 'ואברם בן חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מחרן', ומפרש הרה"ק ה'בת עין' זי"ע (ד"ה ואברהם) שבודאי הקשה לו לאברהם

ואני בתוך הסירה' (כיצד יתכן כדבר הזה), השיב לה הקב"ה, כן הוא האמת, וכל מה שאני עושה בשבילך אני עושה, הינו בשביל האמונה שבה, שהיא גדולה מן הבטחה שהבטחתי לאברהם, כנ"ל, והכל אומרים על דבר שרי - הינו על דבר האמונה כאמור, ודי למבין. והתבונן בדבר, כי נורא הוא, הגע בעצמך אלו היה לך הקורא 'הבטחה' מפרשת מפי אליהו הנביא, או מפי הרבי בכבודו ובעצמו - ק"ו מפי השכינה כמו שהבטח אברהם אבינו, וכי לא היית מבטח ושלו בלבך, וכאן מצינו כי כוחה של אמונה גדול מזה, ופי כמה תשקט רוחו ותשלו נפשו של המאמין ובטח בה'.

וכבר כתב הרמב"ם ז"ל בפרוש המשנה (מסכת ברכות פרק ט משנה ז) שדרכי תמיד בכל מקום שיש איזה רמז בעניני אמונה אבאר משהו, כי חשוב אצלי להסביר יסוד מהיסודות יותר מכל דבר אחר שאני מלמד. ע"כ. וכן הביא המאירי (שם) משמו של הרמב"ם שאין זה מקום להביא הדבר הזה לולי אשר היא פונתי כשיבא זכר דבר בענין האמונה לבאר בו מעט, כי יקר בעיני ללמד עקר מעקרי הדת והאמונה יותר מכל אשר אלמדנהו.

על העין בדרך - שבר טוב לראיו ובפרט בענין שמירת עינים

בפרשתנו (טז, ז), 'וימצאה מלאך ה' על עין המים במדבר על העין בדרך שור', באר הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע שהנה הגר מוצאה היה ממצרים ערות הארץ, ואין לך מקום טמאה יותר משם, אלא שזכות אחת היתה לה שנהרה ב'שמירת עינים', לבלתי הביט על האסור, על כן זכתה להתדבק בגוף קדוש באברהם אבינו, ולא זו בלבד אלא שזכתה

ברפואה שלמה ברפואת הגוף והנפש, האחד יאמר הלואי שאהיה מבטח לחבוק בקרוב בן, והשני מצפה להבטחת ישועה במציאת דירה או במציאת ה'ממון' עבור הדירה... וכהנה רבות - יכלה הדיו וגילי הנזיר והם לא יכלו... ומפיון שעדין לא נגלה עליהם הקב"ה הרי הם שבורים ורצוצים, דוויים סחופים ומערבבים, אכן יסוד נפלא נתגלה בפרשתנו - כי כוחה של אמונה בה' להחיש על האדם את הישועה הנקספת יותר מכוחה של הבטחת ה' ברורה, על כן יעזב איש את בכיו ואישו, יתחזק באמונתו בה', ועי"ז תהא ישועתו קרובה לבוא.

והוכיח כן הרה"ק ה'דברי ישראל' זי"ע (בפרשתו ד"ה וינגע) מהא דכתיב (יב, ז) 'וינגע ה' את פרעה על דבר שרי', ואיתא במדרש (בר"ר מא ב) כל אותו הלילה היתה שרה שטוחה על פניה ואומרת רבוננו של עולם אברהם יצא בהבטחה ואני יצאתי באמונה, ואברהם מבחוץ (שאינו בכלל הצרה) ואני בתוך הסירה (יושבת כלואה בבית פרעה הרשע), אמר לה הקב"ה כל מה שאני עושה בשבילך אני עושה, והכל אומרים 'על דבר שרי', עי"ש. ולכאורה טענותיה של שרה תמוהים הם, כי אדרבה, אכן, אברהם אבינו הבטח בהבטחה מפי הקב"ה לפיכך הכרח הקב"ה לקיים ולשמור הבטחתו, שהרי 'לא איש א-ל ויכזב' (במדבר כג יט) ומה שאין כן שרה שלא הבטיח לה כלום.

ומבאר הדברי ישראל, ומכאן יש להוכיח, שכח אמונה הוא גדול יותר מן הבטחה... ואם הקב"ה מטיב למי שמבטיח אותו מכל שכן למי שמאמין בו, וזו היתה טענת שרה 'אברהם יצא בהבטחה ואני יצאתי באמונה' - שהוא גדול מן הבטחה, ולבסוף - 'אברהם מבחוץ

חשבונות הרי ממילא לא אוכל לסופרם ומה לי להתחיל בזה כלל, ועל זה נאמר לו 'כה יהיה זרעך' - רצוני שפך ינהגו בנך אחריה, שלא יתפעלו ממחשבות יאוש, יקפצו אל תוך העבודה ויתחילו עשות את המטל עליהם, ומפרש אמרו חז"ל 'לא עליך המלאכה לגמור' (אבות ב, טז), והקב"ה כבר ישלים המלאכה כדכתיב (תהלים נז ג) 'לא אל גומר עלי'.

באמת אמרו, בשעה שיתחיל האדם לעשות 'פעלה קטנה' לטוב, משם יקל עליו להמשיך בדרך טוב - לעלות עוד ועוד, עד שיגיע לתכליתו הנרצית. וכמו שפרש רש"י בפרשתו לפרש הכתוב (יד ט) 'ארבעה מלכים את החמשה - אעפ"כ נצחו המועטים, להודיעך שגבורים היו, ואעפ"כ לא נמנע אברהם מלרדף אחריהם', בידעו כן על היהודי לעשות רק כפי יכולתו וממילא יהא הקב"ה בעזרו.

פעם נכנסו כמה 'עסקנים' אל הגר"ז מבריסק זי"ע ושאלוהו אודות הקמת 'בית חנוך' לבנות על דרך בנות ישראל הפשורות - במקום שלא דרו שם שומרי תורה ומצוות, וענה להם הגר"ז במעשה שהיה בנערה אחת אשר משפחתה עדין לא נמנתה על קהל הישראלים שומרי תורה ומצוות, ורק היא חזרה בתשובה שלמה אל חיק אביה שבשמים, אמנם מחמת מוראה את אביה ואמה העלימה מהם בכל כוחה את חזרתה בתשובה... עד לשבת אחת שהוריה נסעו חוץ לעיר ובקשוה שבמשך יום השבת קדש תעמד היא במקומם למכר בבית המסחר שברשותם, בלית ברירה הלכה הבת כששפתותיה מלמלו ללא הרף תפלה לה' מעמק הלב שלא תצטרך לחלל את השבת, תפלותיה שבקעו ממעמקי הלב התקבלו לרצון ואכן לא נראתה אף נפש חיה בחנותם בכל

לראות מלאך אלוקים בהקיץ. וזה דבר הכתוב וימצאה מלאך ה' בזכות על העין בדרך שור, 'שור' מלשון הבטה וראיה, והינו ששמרה על העין שלא להביט במראות אסורים. ומכאן תצא הקריאה לכל המיחלים להפקד בדבר ישועה ורחמים בכל ענין שהוא, על ידי שמירת עינים ישפע עליהם שפע רב משמי שמים, ויזכו לכל המדרגות - אף להראות עם מלאכים.

וללמדך, שלא יאמר האדם מי אני כי אבוא אל הקדשה, הרי לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי, אין לי כל יחוס במעלות קדושים וטהורים - כי אין לה איש מישראל הגרוע ביחוסו יותר מהגר בת פרעה מלך מצרים, ואעפ"כ זכתה לכל אלו ע"י שמירת עיניה, ק"ו לדידן. ע"כ, ישמר כל איש את עיניו בכל כוחו לה', ועי"ז יזכה לבוא לקדשה רבה מאד.

וכך באר ה'תפארת עזיאל' (ד"ה וישובו) בפסוק (יד ז) 'אל עין משפט היא קדש', כי על ידי 'עין משפט', ששופט את עיניו, מתי להסתכל ומתי לא, ושומר את פתחי עיניו כדת ובמשפט הרי 'הוא קדש' מתקדש בקדשה של מעלה כי אי אפשר לבוא למדרגת קדשה רק ע"י שמירת עינים.

הבט נא השמימה - יתחיל בעבודה זה' יגמר בעדו

בפרשתנו (טו ה), 'ויאמר הבט נא השמימה וספור הכוכבים אם תוכל לספור אתם ויאמר לו כה יהיה זרעך', באור נפלא באר הגה"צ רבי מאיר שפירא מלובלין זצוק"ל (בספרו אמרי דעת) שהרי כל בר דעת יודע שאי אפשר לאדם לספור ולדע מנין הכוכבים, ומכל מקום כאשר אף שמע אברהם את צווי הבורא - 'ספור הכוכבים', מיד החל לסופרם בלא לחשב

לעשות המטל עלינו וכוחה של תפלה מעמקא דלבא.

תבון תפילתי - אין כוחנו אלא בפה

בפרשתנו (יד יד), 'וישמע אברהם כי נשבה אחיו וירק את חניכיו ילידי ביתו שמנה עשר ושלוש מאות וירדף עד דן, ומבאר הרה"ק ה'קדשת לוי' זי"ע בדרך הרמז, כי מספר העבדים אשר לקח עמו עולה בגמטריא ש"ח והוא מלשון שיח ודבור, כי בכח הדבור והתפלה נצח אברהם באותה מלחמה.

וללמד בא, כי הגם ש'אין מקרא יוצא מידי פשוטו', ובדאי יצא אברהם אבינו למלחמה עם שלוש מאות ושמונה עשר עבדים, אף הנצחון לא היה כלל בכח גבורתם או בטכסיסי המלחמה שלהם, אלא רק בזכות אותם התפלות שנשא אברהם אבינו להצליח במערכה. וכך אמרו חז"ל (תנחומא בשלח ט) לפרש לשון הפתוב (ישעיה מא יד) 'אל תראי תולעת יעקב' - 'למה נמשלו ישראל לתולעת, מה תולעת הזאת אינה מכה את הארזים אלא בפיה, והיא רכה ומכה את הקשה. כך ישראל אין כוחם אלא בתפלה'. כלומר, כשם שהתולעת בוסחת אף ורק בפיה, ואין עולה על דעתה כלל וכלל להביא גרזן או כל כלי אחר לגדע בו את העץ, כמו כן נעמד בתפלה מתוך אמונה שרק על ידה יושיענו אבינו שבשמים, ובל נסמך על שום דבר אחר שהוא יהא בעזרנו.

עוד בארו דמיון התפלה ל'תולעת', שפשם שהתולעת נוגסת וחוזרת ונוגסת פעמים רבות מבלי להתיאש ולחדל, עד שבסופו של דבר מפילה את הארז, כך על דרך זה, יתפלל האדם ויחזור ויתפלל אף אם עדין לא נושע,

יום השבת. לקראת הערב לעת צאת השבת חשבה לעצמה, הן פעת כשיחזרו הורי ויראו שלא מכרתי מאומה - ודאי יחשבו בדעתם שלא פתחתי את החנות כלל ויגבר כעסם עלי, בעודה מהרהרת כך נכנס מאן דהו אל החנות ובקש לקנות דבר מה ששכרו מועט, ומאחר שלא רצתה לחלל את השבת בקשה ממנו מחיר גבוה במאד על החפץ, ופשיטא שבשמעו את המחיר המגזם נתפעס ביותר ויצא מן החנות, אף לאחר כמה רגעים התנישב בדעתו כי מאד מאד צריך הוא לחפץ זה, חזר אליה באמרו שהוא מוכן לשלם את הסכום אשר נקבה, מכיון שבה, העלתה שוב את המחיר בכדי שילך לו ויניחנה לנפשה שלא תכרח לחלל שבת, וכך הוה כמה וכמה פעמים, עד שהעלתה את המחיר עשרת מונים משויו הנכון, ומשראתה שעדין רצון האיש לקנות החפץ בכל סכום אשר יושט עליו וגם אדהכי והכי קרבה צאת השבת לבוא, אמרה לו המתן נא שעה קלה עד שהורי ישובו הנה, ובכך התכוננה להאריך את הזמן עד צאת השבת, משיצאה השבת אמרה לו, אין רצוני להנות משכר שבת ועל כן אינך נצרך לשלם כי אם את המחיר הראוי באמת, אף הלה טען כנגדה, איש אמת אנכי ולא אשנה מדבורי, וכך הכריח אותה לקחת מעמו את הסכום הגדול. משחזרו הוריה ספרה להם הבת את כל פרשת הפסך ושכל זה בזכות 'שמירת שבת' וחזרתה לכור מחצבתה, פראות ההורים כי כן נפעמו ביותר לראות היאך מסבב כל הסבות הקשיב לקול תפלתה, וחזרו אף הם בתשובה שלמה והחלו לשמור שבתות, סים הגרי"ז הא לכם עד כמה חשוב החנוך לצעירי הצאן יהיו מהיכן שיבואו, עד שיחזירו אף את הוריהם בתשובה שלמה... מכאן למדנו חשיבות של השתדלות מצדנו

(סוטה לד:) 'ואין לך טרשים בכל ארץ ישראל יתר מחברון', עליה אזה אברהם מקום זה לשבת שם 'כדי שיצטרך לרחמי שמים כל שעה ושעה'.

וכבר נודע מה שפרשו צדיקי הדורות בקללת הנחש 'ועפר תאכל כל ימי חיך' (ג יד), שלכאורה קשה, שאין בזה כל קללה רק 'ברכה' שתמיד מזונותיו מצויין לו ולעולם לא ידאג מה יאכל, אלא אין לך קללה גדולה מזו שאין מרגיש בעצמו שהוא תלוי ועומד במי שאמר והיה העולם, ואינו נצרך לבקש מהבורא ית"ש תדיר, וכביכול אמר הקב"ה לנחש איני רוצה שום שיכות עמך... מעתה, אל יתעצב האיש אשר אינו 'מסדר'... ואינו הולך על 'קרקע מוצקה' אלא מרגיש תדיר שהוא תלוי על בלימה... ואל 'פל רוחו בקרבו על שאינו רואה שהקב"ה בעזרו, כי אדרבה סימן מבהק הוא שהקב"ה חפץ בקרבתו ובתפלותיו ורוצה את הקשר והשיכות עמו, על כן אינו ממלא כל מחסרו בפעם אחת, בכדי שתמיד ישא עיניו למרום.

וכן מצינו בפרשתנו (יב א), 'ויאמר ה' אל אברהם לך לך מארצה וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך', ובאר הרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע (אגרא דכלה) כי הנה הקב"ה צוה עלינו לנהג ב'מנהג דרך ארץ' וקטבע העולם, לחרש בשעת חרישה ולזרע בשעת זריעה (ברכות לה), כמו כן נתנה רשות לרופא לרפאות וצריך לדרש ברופאים, אף חלילה לנו לחשב שיש טבע בעולם, אלא באמת 'שום פעלת הטבע לא תפעל בזולת השגחת הבורא, והוא משדד הטבעים כפי רצונו וע"י תפלת ישראל, וכאמור בפרשתנו על ראש האמה הישראלית אברהם אבינו ע"ה שאמר לו השי"ת 'צא מאצטגנינות

ולא יתיאש אלא ידע נאמנה שכל תפלה ותפלה מקרבת את הישועה, וסופה לבוא. בדרך זה בארו את הפסוק (איכה ב יט) 'שפכי כמים לבך נכח פני ה''. ומהו הלשון 'כמים', שמדרך העולם, בשעה שנוטל האדם כוס מים לשתות לרויה, ונתקל בדרך ונשפכו לו כל המים, ודאי שלא יסכים מחמת זה להשאיר בצמאונו, אלא יטל בשנית כוס מים להרוות צמאונו, ואם גם זה ישפך 'מזג מיד' כוס שלישי' וכן הלאה, כך נמי הדרך בצלותא ובבעותא, אף אם רואה האדם שתפלתו לא נתקבלה בפעם הראשונה לא יפסיק מלהתחנן לפני בוראו, אלא ישוב להתפלל עוד ועוד עד שלבסוף יענוהו מן שמיא.

ונפלאות מצינו בדברי הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע, על הא דכתיב בפרשתנו (יג, י) 'וישא לוט את עיניו וירא את כל כפר הירדן כי כלה משקה לפני שחת ה' את סדם ואת עמרה כגן ה' 'כארץ מצרים', והינו שסדם ועמרה היו כגן ה' ולא היו זקוקים לגשם 'כי כלה משקה', וכן ארץ מצרים לא נצרכה למטר כי היה בה נהר הנלוס המשקה את כל השדות, ולכאורה קשה מדוע זכו רשעים אלו לחיות ב'גן ה'', כשהם 'מסדרים' בהשפעות טובות בלא להיות תלויים בטל ומטר, ומבאר החתם סופר כי אין זה כלל 'מתנה' וזכות... אלא אדרבה 'לא זכו שיצטרכו לתפלה כי לא רצה ה' רמס חצרו', וכביכול, הרחיקו אותם מעליו - קחו לכם כל צרכיכם ולא תהיו קשורים ותולים עיניכם בי'.

ומוסיף החת"ס לבאר לפי"ז הא דכתיב להלן (פסוק יח) לגבי אברהם 'וישב באלני ממרא אשר בחברון', כי העיר חברון היתה המקום הגרוע ביותר בארץ ישראל, וכמו שאמרו חז"ל

משפחה שטבעה בכעס וגאות וכיו"ב אף זה אינו שולט על בני ישראל, אלא התורה מלמדת דעת היאך לשנות את המדות לטובה.

ועפי"ז יש לבאר בלשון הכתוב ויאמר ה' אל אברם וגו', שמלבד הפונה לאברהם אבינו עצמו נרמז כאן הקב"ה אומר לכל אחד ואחד (עיי"ש) לך לך מסברתך שיש הנהגה טבעית בעולם, ולך לך מארצך - מהמחשבה שתלוי בטבע הארץ, כי ביד השי"ת להוציא פרות מארץ מלחה ולא מקום זרע אם תתפלל אליו ית' ותשיב אליו לבך. כמו כן לך לך ממולדתך - מלחשב שהכל תלוי במולדות החדשים ומהזמן בו נולדת, והוסיף הכתוב לומר עוד לך לך מבית אביך - מלומר שבריאות הגוף ומדות הנפש תלויים בטבע המשפחה, אלא הקב"ה לו הכח והממשלה לשנות כל סדרי עולם. ומעתה אין מקום ליאוש ולרפיון ידים בטענה שפכה הוא ה'מזל' שלי ואי אפשר 'להלחם' כנגדו... וכיו"ב, אלא אם יתפלל אל הקב"ה אזי הקב"ה יעלהו ויציאנו מהמזל שנולד בו, ומתכונות שבאו לו מבית אבותיו וכן מהדברים המשפיעים 'מארצו' שגר בה, כי אין מעצור לה' להושיע. וראה עוד מש"כ בזה בס"ד בספרנו "שיחות חזק" (סוף פרשת חיי שרה).

והנה איתא בגמ' (סנה לא.) מעשה ב'ההיא סבתא', שעבדי ריש גלותא גזלו עצים ממנה ועשו בהם סכה, ובאה לפני רב נחמן ואמרה לו שריש גלותא וכולהו רבנן יושבים בסכה גזולה, ולא השגיח בה, 'אמרה לה אתתא דהוה לה לאבוהא תלת מאה ותמני סרי עבדי צוחא קמיכו ולא אשגחיתו בה' - היתכן שאשה שהיה לאביה שלוש מאות ושמונה עבדים, והפונה לאברהם אבינו שנאמר בו בפרשתנו (יד יד) 'וירק את חניכיו ילידי ביתו

שלך שראית במזלות שאינך עתיד להעמיד בן' (כמוכא ברש"י טו ה), כי אין מזל לישראל (שבת קנו.) ובידם לשדד כל המערכות'.

וראיה לדבר, כי מצינו כמה וכמה ענינים הגורמים בדרך הטבע את טיב התוצאות וההשפעות, וכלם נתבטלו כלפי בני ישראל. וכגון השפעות יבול השדה תלוי באיכות הקרקע האם טובה היא להוציא פרות או שהיא אדמה שאינה ראויה לזריעה, וכן יש ארצות שהאוויר שבהם גורם לחולאים שונים רח"ל ומה שאין כן בשאר ארצות, אמנם מצינו ביצחק שנאמר בו (להלן כו יב) 'ויזרע יצחק בארץ ההיא וימצא בשנה ההיא מאה שערים', ואמרו חז"ל שהיתה ארץ קשה וישנה קשה, ואעפ"כ וימצא מאה שערים, והרי שמין הארץ אין לה השפעה אל המאמינים בה' ובהשגחתו.

כמו כן הרבה מטבעי העולם תלויים בהתחדשות מולד החדשים, שאם יארע ה'מולד' במזל פלוני יהיה אז גשמים מרבים וכן להפך, ומפל מקום איתא אצל שמואל הנביא שאמר 'הלוא קציר חטים היום אקרא אל ה' ויתן קלות ומטר' (שמואל א' יב יז), וכהנה רבות בכל דור ודור, שבני ישראל מתפללים על הגשמים והשי"ת שומע עתירתם. גם ידוע ומפורסם שכל תכונות האדם הרי הם כפי המזל השולט באותה שעה שנולד בו, אכן מצינו בגמ' (שבת קנו:) שאמרו החוזים בכוכבים לאמו של רב נחמן שעתיד הוא להיות גנב כפי תכונות הנפש שיש בו על פי ה'מזל' שנולד בו, אף היא התחכמה להלביש לו תמיד כסוי לראשו עד שגדל להיות נשיא בישראל, והרי להדיא שביד בני ישראל לשנות את הטבע והם מעל המזל. וגם מדות האדם הבאים לו ב'ירשה' מהוריו וממשפחתו, וכגון

עבִיד נִסָּא בְּמָקוֹם שָׁאִין צְרִיף, אָבֵל בְּאַמַּת
מֵאֵת ה' הִיְתָה זֹאת שִׁיְהִיָּה בְּנֵן הָאָמָה דּוֹקָא
אַחַר הַיָּאוּשׁ הַגָּמוּר שֶׁלֹּא הָאָמִין שׁוּם אָדָם
וְאִפְּלוּ שָׂרָה שֶׁתִּפְקֹד עוֹד, כִּי זֶה כָּל הָאָדָם
הַיִּשְׂרָאֵלִי לְהָאָמִין שָׁאִין לְהִתְיָאֵשׁ כָּלֵל, דְּלַעוֹלָם
הַשִּׁי"ת יָכוֹל לַעְזֹר וְהִפְלֵא מָה דְּבָר, וְאִין
לְחַקֵּר בַּחֲקִירוֹת לָמָּה עָשָׂה ה' כֵּכָּה.

וְכֵן הִישׁוּעָה דְּלַעֲתִיד נֶאֱמַר (יִשְׁעִיָּה נג א) 'מִי
הָאָמִין לְשִׁמוּעָתָנּוּ... וְכֵן אָמְרוּ (סְנֵהֲדִין זז):
ד'אִין בֶּן דָּוִד בָּא עַד שִׁיְתִיָּאֵשׁוּ מִן הַגָּאֻלָּה',
וְעַל כֵּן אָמַר (יִשְׁעִיָּה נא ב) 'הִבִּיטוּ אֶל אַבְרָהָם
אֲבִיכֶם וְאֶל שָׂרָה תְּחוּלְלָכֶם', דְּגַם הִתְחַלַּת
בְּנֵינְכֶם הִיָּה כֵּן אַחֲרֵי הַיָּאוּשׁ, וְשׁוּב מִצְּאֵתִי
בְּתַנְחוּמָא (וִירָא טז) עַל פְּסוּק (כא א) 'וְה' פִּקְדָּה'
דְּבָר זֶה עֵי"ש.

וְאַבְרָהָם אָבִינוּ ע"ה רֹאשׁ הָאָמָה הוּא שֶׁפִּתַּח
דְּבָר זֶה שֶׁלֹּא לְהִתְיָאֵשׁ מִשׁוּם דְּבָר, כְּשֶׁנִּשְׁבַּח
לוֹט וְכָבֵר נִתְיָאֵשׁוּ כָּלָם מִלְּהֻצִּיל, דְּעַל כֵּן אָמַר
מֶלֶךְ סְדוּם 'הִרְכּוּשׁ קַח לָךְ' (יד כא), דְּכָבֵר
נִתְיָאֵשׁ בְּיַדִּי הַמְּלָכִים, וְקִנְיָה אַחֲרֵי כֵּן אַבְרָהָם
אָבִינוּ בְּשָׁנוּי רְשׁוֹת (שֶׁהַיָּאוּשׁ יָחַד עִם שְׁנוּי רְשׁוֹת
נִחְשָׁב לְקִנְיָן), וְאַבְרָהָם אָבִינוּ אָזָר עֲצָמוֹ עִם
שְׁלוֹשׁ מֵאוֹת שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה יְלִידֵי בֵּיתוֹ לְרֹדֶף
אַחֲרֵי אַרְבָּעָה מְלָכִים, וּבְנִדְרִים (דף לב). דְּהוּא
בְּגִימְטְרִיא 'אַלְעִזָּר' (318), וּמִשְׁמַעוֹת הַשֵּׁם
מִפְּרָשׁ בַּתּוֹרָה אֲצֵל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ ע"ה 'כִּי אֶלְקִי
אֲבִי בְּעִזְרִי וַיְצִילֵנִי וְגו' (שְׁמוֹת יח ד), שֶׁכָּבֵר הִיָּה
חֲרֵב פְּרָעָה עַל צֹאֲרוֹ, וְהַשִּׁי"ת יָכוֹל לַעְזֹר גַּם
אַחֲרֵי הַיָּאוּשׁ, שָׁאִין לְהִתְיָאֵשׁ מִשׁוּם דְּבָר, וְזֶהוּ
רִמְזָא מִסְפֵּר שְׁלוֹשׁ מֵאוֹת שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה (318)
בְּגִימְטְרִיא יֵאוּ"שׁ עִם הַכּוֹלָל (כְּלוּמַר מִסְפֵּר אֶחָד
יֹתֵר מִיָּאוּשׁ הָעוֹלָה בְּגִימְטְרִיא רַק 317), כִּי מִסְפֵּר זֶה
הוּא הַמוֹצֵיא מִיַּדִּי יָאוּשׁ, וּמוֹרָה שֶׁהַשִּׁי"ת עוֹזֵר
מִכָּל דְּבָר שֶׁהָאָדָם חוֹשֵׁב לְהִתְיָאֵשׁ, עַכ"ל.

שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת, צוּחַת לְפָנֵיכֶם וְאִין
אַתֶּם מִשְׁגִּיחִים בָּהּ. וְכִמָּה תְּמִיּהוּת עוֹלָם כָּאֵן.
א. מָה מְקוֹם יֵשׁ לְדַבְרִים אֵלּוּ בַּתּוֹף הַגָּמ'
הַקְדוּשָׁה, שֶׁפְּשִׁיטָא שֶׁלֹּא נִכְתֵּב בָּהּ אִפְּלוּ אוֹת
אַחַת לְחֻנָּם. ב. מָה רָאָתָה אוֹתָהּ סְבֵתָא לְהַזְכִּיר
מִנֵּן הָעֲבָדִים שֶׁהָיוּ לְאַבְרָהָם, וְאִם רָצָתָה לְהַזְכִּיר
'זְכוּת אֲבוֹת' שִׁיְנַהֲגוּ בָּהּ בְּכַבּוּד הָרִי הִיְתָה
יָכוֹלָה לוֹמַר שֶׁהָיָא בְּתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ,
וְמָה מַעֲלָה יֵשׁ בְּרַבּוּי הָעֲבָדִים שְׁלוֹ. ג. וְעַל
הַכֹּל יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת מִדּוּעַ נִכְתֵּב עֲנִין זֶה בַּתּוֹרָה
הַק', וְהָרִי הִיָּה דִּי בְּעֵצָם הַדְּבָר שִׁיְזַרְק אֶת
חֲנִיכָיו, וְמָה בָּא הַכְּתוּב לְלַמְּדֵנוּ שֶׁהָיוּ לוֹ שִׁי"ח
עֲבָדִים.

וּמִבְּאֵר הַר"ק רַבִּי צְדוֹק הַכֹּהֵן מְלוּבָלִין זי"ע
(דְּבָרֵי סוֹפְרִים טז) כְּפִשְׁהוּא מְקַדִּים בַּז"ל, אִין
לִיהוּדֵי לְהִתְיָאֵשׁ מִשׁוּם דְּבָר, בֵּין בְּעִנְיָנֵי הַגּוֹף
כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ (בְּרֻכּוֹת י:) אִפְּלוּ חֲרֵב חֲדָה מִנּוּחַת
עַל צֹאֲרוֹ שֶׁל אָדָם אֵל יִמְנַע עֲצָמוֹ מִהִרְחָמִים,
בֵּין בְּעִנְיָנֵי הַנֶּפֶשׁ אִפְּלוּ נִשְׁתַּקַּע לְמִקּוֹם
שֶׁנִּשְׁתַּקַּע וְחֻטָּא בְּדָבָר שֶׁאָמְרוּ ז"ל (זוֹהַ"ק ח"א
דף רי"ט ע"ב) שָׁאִין תְּשׁוּבָה מוֹעֵלֶת ח"ו, אוֹ
שֶׁתְּשׁוּבָתוֹ קִשָּׁה אוֹ שְׁרוּאָה עֲצָמוֹ מִשְׁתַּקַּע
וְהוֹלֵךְ בְּעִנְיָנֵי עוֹלָם הַזֶּה, אֵל יִתְיָאֵשׁ בְּעֲצָמוֹ
לוֹמַר שֶׁלֹּא יוֹכַל לְפָרֵשׁ עוֹד, כִּי אִין יָאוּשׁ כָּלֵל
אֲצֵל אִישׁ יְהוּדִי, וְהַשִּׁי"ת יָכוֹל לַעְזֹר בְּכָל עֲנִין.

וְכָל בְּנֵן אָמָה הַיִּשְׂרָאֵלִית הִיָּה אַחֲרֵי הַיָּאוּשׁ
הַגָּמוּר - ד'אַבְרָהָם וְשָׂרָה זְקֵנִים וְגו', וּמִי מְלֵל
לְאַבְרָהָם' (בְּרֹאשִׁית כ ז), שֶׁלֹּא עָלָה עַל דַּעַת
אָדָם עוֹד לְהָאָמִין זֶה, וְאִפְּלוּ אַחֲרֵי הַבְּטָחַת
הַמֶּלֶךְ וְשָׂרָה הַצְּדָקָת יְדָעָה וְהָאָמִינָה דְּהַשִּׁי"ת
כֹּל יָכוֹל, וְעִם כָּל זֶה צִחְקָה בְּקִרְבָּהּ, שֶׁהִיָּה
רְחוּק אֲצֵלָה לְהָאָמִין זֶה בִּידְעָה זְקֵנָת אַבְרָהָם...
וְכֵן זְקֵנָתָהּ, וְאִם הִיָּה רְצוֹן הַשִּׁי"ת לְפַקְדָם,
הִיָּה פּוֹקְדָם מִקֵּדָם, דְּלִמַּעַט בְּגִס עֲדִיף, וְלֹא

האבות הקדושים הם היסודות החזקים שעליהם ובזכותם העולם עומד, דאיתא במשנה (אבות פ"א מ"ב) 'על שלוש דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים', ואמרו על כך בזהר הקדוש (סתרי תורה ויצא קמו): ששלושה אלו הם כנגד שלשת האבות, 'התורה דא יעקב, העבודה דא יצחק, גמילות חסדים דא אברהם, שלשה דברים אלן אנון סמכין עלאין'.

בדברי התורת חיים (ב"מ נט:) מבאר, שדוקא נקט במשנה שלוש דברים, שאין דבר שיכול לעמד בפחות משלוש רגלים, כמו האמן העושה מטה כסא שלחן ומנורה, אינו עושה אותם בפחות משלוש רגלים, ובא שמעון הצדיק ללמדנו, ששלשת הדברים שהעולם עומד עליהם הם הקיום והיסוד לעולם ומלואו ומזה נשמע שהאבות שהם כנגד ג' אלו הדברים, הם היסוד שעליהם העולם מתקיים ולולי כוחם אינו יכול לעמד.

יסוד זה נמצא בתפלה שתקנו הם עצמם, שהתפלה היא היסוד עליו העולם עומד, ועל כך גם עבר אברהם אבינו עשרה נסיונות (אבות פ"ה מ"ג), שבכל המצבים שהיה בהם, תמיד היה מתפלל שיצליח ה' ורכו, ובכך קשר לקב"ה את כל העולם וכל סוגי המצבים שעבר בנסיונותיו.

והמשיכו כוחם לזרעם אחריהם - עם בני ישראל, שבני ישראל ממליכים עליהם את ה' יתברך, וממשיכים זאת לכל העולם. וכפי שכתב בזה השפת אמת (תרל"ה ד"ה במדרש שמעי) כי אברהם אבינו חשב להטות כל הברואים אליו יתברך, אף ה' השיבו שרצונו שבני ישראל ישתעבדו אליו ועל ידם יטה כל העולם כלו למלכות ה' יתברך.

ועפ"ז מבאר, כי אותה סבתא סברה שהטעם שאין משגיחים בה הוא מפני שסברו שהיא נתיאשה מאותם עצים, כי מיהו שיבוא בדין עם עבדי ריש גלותא, על כן אמרה להם, מזרע אברהם אנכי, וכמו שאברהם אבינו התאזר בגבורה שלא להתיאש ולקח מנין שי"ח שהוא מעל ה'אוש', כך גם אני לא נתיאשתי מהעצים שלי, שהנני הולכת בדבריו ובטחת בהשי"ת כמוהו ויודעת שהשי"ת יכול לעזר נגד הכל'.

וכבר אמר הרה"ק החדושי הרי"ם זי"ע על הפסוק (טו א) 'אל תירא אברהם אנכי מגן לך', שעל זה מברכין 'מגן אברהם', שהקב"ה הבטיח לו שיהיה ממנו נקדה בכל איש ישראל אשר הוא יתברך מגן על זו הנקדה שנטע אברהם אבינו ע"ה בלב איש ישראל שלא יוכל לקלקל אותה (שפ"א תרל"ה ותרנ"א).

וכיו"ב ראיתי מש"כ האדמו"ר רבי דוד חי אביחצירא שליט"א במלתא חדתא (לך לך) על הפסוק (יב ב) 'ואעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלה שמך והיה ברכה'. דרשו בגמרא (פסחים קיז:): 'ואעשך לגוי גדול זהו שאומרים אלקי אברהם. 'ואברכך' זהו שאומרים אלקי יצחק. 'ואגדלה שמך' זהו שאומרים אלקי יעקב.

שלכך אומר כל יהודי בתחלת תפלתו ג' פעמים בכל יום 'אלוקי אברהם' וכו', שפח הברכה מהאבות נמשך לדורותיהם אחריהם ומסייע לקבל תפלתם ברחמים. והרי תפלות אבות תקנום, אברהם תקן תפלת שחרית, יצחק תקן תפלת מנחה, יעקב תקן תפלת ערבית (ברכות כו:), ובמשמעות התבה 'תקנו' נכלל גם שעשו מעשה בעצם התפלות, והינו שנתנו כח שיתקבלו תפלות עם ישראל בכל הזמנים האלו.

'יגיעו מעשי פרושו מלשון 'נגיעה', שפאשר יכשיר מעשיו רעיוניו ולבו לשמו יתברך, יוכל להיות לו קשר ונגיעה פלשהי בדרכי אבותינו רגלי המרפכה. וממילא יתעורר בו הכח הטמון בו מהאבות הקדושים.

כדי לשבר את האזן יש לפרש, שנגיעה זו היא כפי שרואים במערכת החשמל, שממקור החשמל נתן לספק כח חשמל למדינות ואזורים שלמים, אך כל זה תלוי באותה נגיעה קטנה של חוטי החשמל שמתחברים זה עם זה, ובכך נעשים הם דרך להולכת החשמל ממערכת עצומה זו לכל מקום, ולולי נגיעה זו, לא יגיע חשמל לאותו מקום בית או מגדל.

כן הדבר ממש בעניננו, האבות הקדושים עבדו את בוראם עבודה תמה והיו בטלים אליו בטול מחלט בבחינת מרפכה לשכינה, ונתנו כוח עצום זה לדורותיהם אחריהם, אך לנו נשאר לגרם במעשינו אותה הנגיעה, ובכך מתקשרים אנו לאבותינו הקדושים ולדבקות העצומה שלותה אותם כל ימי חייהם. כדרך שאמרו בשם הבעל שם טוב ע"ה בדברי המשנה (אבות פ"ד מ"ב) 'מצוה גוררת מצוה ושכר מצוה מצוה', שפאשר אדם מקיים מצוה, זוכה על ידה להגיע לדבקות עליונה, ש'מצוה' מלשון צותא וחבור, שעקר המצוה לבוא לדבקות בבורא וזוכים לכך ע"י קיום המצוות. ואף אנו נאמר, שפאשר האדם מצדו עושה את המטל בתורה מצוות ומעשים טובים, מקשר עצמו ע"י פעולותיו לכח האבות המשרש בו.

ועל כך אמרו בספרי (ואתחנן לב) 'בכל לבבך' (דברים ו ה) כנגד אברהם, 'ובכל נפשך' כנגד יצחק, 'ובכל מאדך' כנגד יעקב. שהשרישו בנו הכח למסור לבנו נפשנו ומאודנו לאהבת

ובמקום אחר (תרל"ו ד"ה ואעשה) הוסיף לבאר את דברי הגמרא שפתחנו בהם, 'ואעשה לגוי גדול' זהו שאומרים 'אלוקי אברהם': שבני ישראל ממשיכין מלכותו יתברך עליהם בכח קבלת מלכות שמים של האבות וכו', כי אברהם אבינו ע"ה היה עובד לה' יתברך בכל כוחו, אשר כביכול לאין שעור לשלם שכר, והיה זה השכר אשר כל עבודתו נתפשט בכל בני ישראל בניו לדורותיהם, וכל תנועה ועבדא שלו נעשה שרש לבניו בני ישראל. וזה שכתוב 'ואעשה לגוי גדול', שנתפשט כוחו לגוי גדול כנ"ל. כי הקדוש ברוך הוא משלם לכל בריה שכרו מה שחביב אצלו יותר. ובאברהם אבינו ע"ה היה זה שכר היותר חביב שיהיה ממנו גוי גדול אשר המה מיחדים לעבודתו יתברך והיה זה שכרו, ע"כ דבריו המאירים.

נגיעה והתקשרות במעשי האבות

בידינו קיימים כוחות ועל ידם אפשר להגיע לרום המעלות ולקיים את כל העולם, אך כדי שנקצה לכוחות שנתנו לנו אבותינו, יש לנו להדבק במעשיהם וללמד מדרכיהם כאמרם ז"ל 'מעשיהם של אבות סימן ה' הוא לבנים', וכמו שבמעשיהם קימו העולם כן אנו בני ישראל במעשינו הטובים הנעשים בדבקות למעשי אבותינו, מקיימים העולם, וממנו מתפשט לכל העולם פלו להטותו לשמים.

ידועים הם דברי התנא דבי אליהו (רבה פכ"ה) 'חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב', וכבר האריכו בזה תלמידי הבעל שם טוב זי"ע, ואמרו מי פתי יוכל לדמות עצמו למעשי אבותינו, הכיצד מחייב אדם להשתוקק שיהיו מעשיו כמעשי האבות, הרי אין לנו השגה בגדלותם. רק

אֱלֹקֵי יִצְחָק, פְּרוֹשׁ, שְׁחַפְצִין לְקַבֵּל אֱלֻקוֹתוֹ
יְתַבָּרַךְ שְׁמוֹ כְּפִי הַכֶּנֶת אֲבוֹתֵינוּ, וְאִזּוֹ זְכוּתָם
מְסִיעֵ לָנוּ לַעֲבוֹדַת ה' יְתַבָּרַךְ, וְלַהֲצִילָנוּ בְּגָלוֹת,
וְלַזְכוּת לַגְּאֻלָּה בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ.

וְיִהְיֶה שְׁנִזְכֶּה לְהַתְחַזֵּק בְּאַמוּנָה בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה
בְּקִדְשָׁה וּבִטְהָרָה וּבִכְפֹּחַ שְׁקִבְלָנוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ
הַקְדוּשִׁים וְנִזְכֶּה לַגְּאֻלָּה הַשְּׁלֵמָה בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ
אָמֵן.

ה' יְתַבָּרַךְ שְׁמוֹ. ע"י הַרְצוֹן לְהַדְבִּיק בְּדַרְכָּם
זוֹכִים לְלֶכֶת בְּדַרְכָּם וְלַהֲצִלָּה מִהַגְלוֹת וְלַגְּאֻלָּה
הַשְּׁלֵמָה.

וְכֵן כָּתַב הַשֹּׁפֶת אָמֵת (תַּרְס"ד ד"ה בְּמִדְרַשׁ יְדוּע)
שֶׁהִיא לָנוּ לְמַשִּׁיב נֶפֶשׁ וְלִפְקֹחַ עֵינַיִם לְרֵאוֹת
כִּמָּה כּוֹחוֹת נִשְׁגָּבִים נִמְצְאוּ בְּתוֹכָנוּ מִמֶּשֶׁ, וְזֶה
לְשׁוֹן קִדְשׁ: וְאַנְחֵנוּ צְרִיכִים לְהִיּוֹת בּוֹחֲרִים
בְּדַרְכֵי אֲבוֹתֵינוּ כְּמוֹ שֶׁמִּבְקָשֵׁינוּ 'אֱלֹקֵי אֲבֹתֵינוּ'

התר מכירה ב

פנים בגנות ודשא שעל יד הבית לא תקנו תקנת מכירה כלל. ע"כ. וראה עוד במה שכתבנו בס"ד בגליון יגדיל תורה באגדה ובהלכה (פרשת כי תצא אות א).

ב. יש אומרים שאחר שהקרקע נמכרה לגוי באמצעות הרבנות, מתר מעקר הדין לישראל לעבד בקרקע כהרגלו, אפלו מלאכות דאורייתא [כן הוא דעת רש"י]. ויש חולקים ואינם מתירים אלא מלאכות דרבנן. וכיון דשביעית בזמן הזה מדרבנן, ספק דרבנן לקלא, ולכן מעקר הדין אפשר לסמוך על דעת רש"י וסיעתו להקל בזה אפלו במלאכות דאורייתא, אך מהיות טוב, ראוי ונכון שלא להקל במלאכות דאורייתא, אלא במלאכות דרבנן, ומלאכות דאורייתא יעשה על ידי גוי. (ילקוט עמוד תתכד).

ובהערה (שם) כתב בגמרא סנהדרין (כו.) ריש לקיש אביל אחר ב' חכמים וכו', אמר לה כהן וחורש וכו' אמר לה יכול לומר אגיסטון אני בתוכו. ופרש רש"י ללשון אחד, יכול לומר שהקרקע אינה שלו, אלא עובד שם בלבד כשכיר, והקרקע של גוי. ע"ש. ומבאר ללשון זה ברש"י, שמתר לעבד בשביעית בקרקע של גוי, שהרי הפקעה מקדשה. וכן הוא בערוך, וכן פרש הר"ח. וכן דעת ספר התרומה (הלכות ארץ ישראל). ומעתה, מאחר והרבנות מבצעת את המכירה על ידי כמה קנינים [מכח הספק באיזה קנין עפ"ם קונה], והמכירה תופסת, [דאף שהיא הערמה, כיון שהוא לזמן מהני הערמה לזמן], ממילא לשיטת רש"י

א. בעלי שדות וכרמים הנזקקים להתר המכירה שעל ידי הרבנות הראשית, טוב ונכון שישאירו חלקת אדמה קטנה שאותה לא ימכרו, ולא יעבדו בה כלל בשנת השמיטה, כדי לקיים לכל הפחות בחלקה מסימת מצוה דרבנן של שביתת הארץ. (ילקוט יוסף עמוד תתכד).

ובהערה (שם) כתב וכבר אמרו במדרש ויקרא (פר' א) גברי כח עשי דברו, במה הכתוב מדבר, אמר רבי יצחק בשומרי שביעית הכתוב מדבר. בנהג שבעולם אדם עושה מצוה ליום א' לשבת א' לחדש א' שמא לשאר ימות השנה ודין חמיה חקילה בירה כרמיה ויהבי ארנונא ושתיק, יש לה גבור גדול מזה. ואם תאמר אינו מדבר בשומרי שביעית, נאמר כאן עושי דברו ונאמר להלן וזה דבר השמיטה, מה דבר שנאמר להלן בשומרי שביעית הכתוב מדבר, אף דבר האמור כאן בשומרי שביעית הכתוב מדבר. ע"כ. ומטעם זה כתבנו שנכון שישאיר איזה חלקה קטנה שיקיים על ידה שביעית כהלכתה. ויסדו הדבר מדברי הראשון לציון היש"א ברכה זצ"ל בשו"ת שומחה לאיש, והביא לזה סמוכין מדין ערוב (ריש סימן שצב) שצריך לשיר מקום בעיר שאין מערבים אותו כדי שלא תשתכח תורת ערוב מישראל. והנה בעלי העט בימינו מרבים לעג על זה, ולהאמור יש יסוד למנהג על פי דעת חכמי הדור כנז'. ובספר לאור ההלכה כתב, שהוא [הגרש"י זיון זצ"ל] חדש תקנה זו, והרה"ג הנאמן בהקדמתו לספר דבר השמיטה (עמוד ח') העיר עליו, שנעלם ממנו שפבר קדמוהו רבנן. ועל כל

המכירה, סובר, שמתר לישראל לעבד בקרקע שנמכרה לגוי, ובטלה דעתי מפני דעתו. וראה עוד בד"ז במאמר מרן אאמו"ר זיע"א על התר המכירה בזה"ז.

ובשו"ת משפט כהן (הלכות שמטה ויובל סימן נח) כתב בענין עבודה של ישראל בקרקע הנמכרת לגוי, והביא שיטת רש"י שמתר, ומה שכתב בספר התרומה די"ל דרב סבירא לה דלא בטלה קדשת ארץ ישראל לעתיד לבוא, ומשום הכי אוסר לישראל לעבד בקרקע של נכרי, אבל לדידן דקימא לן קדשה ראשונה לא קדשה לעתיד לבוא, ושביעית בזמן הזה מדרבנן, יש אומרים דמתר. וכיון שענין זה הוא גזרה דרבנן, אין לנו להחמיר כי אם מה שמפרש בענין, ודוקא אין עודרין עם הנכרי, אבל אם הנכרי שוכר את הישראל שיעבד בזה לבדו, מתר. וטעמו של דבר י"ל שפשיעבד ישראל יחד עם הנכרי, גם אם יעבר הגבול של קרקע הנכרי, ויזדמן לעבד בשל ישראל, ג"כ לא יקפיד, ויבוא לעבד בשל ישראל. ואולי ס"ל באמת דשביעית בזה"ז דאורייתא, משו"ה גזר, או אפי' דרבנן מ"מ מצינו כמה פעמים שעשו הרחקה אפי' בדרבנן, היכי שהדבר הי' נראה שאין זה בכלל גזרה לגזרה. אבל ישראל לבדו מתר. וע"ש (בסימן נז) שכתב, דמה שאומרים בשמי שהתירתי לעשות אחר המכירה את כל המלאכות על ידי ישראל, זהו לא אמת ונגד המפרסם, שהרי בארתי במכתב שארבע המלאכות האסורות מן התורה יעשו על ידי נכרים, וגם חרישה הנני משתדל שתעשה על ידי גוי, שלא תהיה יד ישראל נוגעת גם אחר המכירה בשום אסור תורה. ונמצא שאנו מקימים מצות שביעית מן התורה, שזה דבר גדול מאד, אולם אם מסירת

ודעמה מתר גם לישראל לעבד בקרקע זו. ואמנם ע"ש בתוספות שהקשו על זה, שאין יתכן לומר שמתר לעבד באדמת ארץ ישראל, הרי שנינו בגטין (סב.) אין עודרין עם גוי בשביעית. והינו בקרקע של גוי. ע"ש. ועין בגמרא גטין (מז.) שנחלקו האמוראים אם יש קנין לגוי בארץ ישראל להפקיע מדי מעשרות או לא. ע"ש. ולמאן דאמר שאין קנין לגוי להפקיע הרי הארץ עומדת בקדשתה גם לאחר המכירה, ואסור לישראל לעבד בה בשביעית. והרמב"ם (פרק ד' מהלכות שמטה הלכה כט) כתב: גוי שקנה קרקע בארץ ישראל וזרעה בשביעית, פרוטתה מתרין, שלא גזרו על הספיחין אלא מפני עוברי עברה, והגוים אינם מצוין על השביעית כדי שנגזר עליהם. ע"כ. ומשמע לכאורה דסבירא לה להרמב"ם דיש קנין לעכו"ם להפקיע, ומשום הכי התיר את הפרות, וגם מדרבנן התירו, מהטעם שבאר. אלא שהרמב"ם כתב שם בהלכה ח': מחזקין ידי גויים בשביעית בדברים בלבד, כגון שראוהו חרש או זורע אומר לו תתחזק או תצליח וכיוצא בדברים בלבד. מפני שאינם מצוין על שביתת הארץ. אבל לא יסעדנו ביד. ע"כ. ומבאר שאין לישראל לעזר לגוי בעבודת הקרקע בשביעית, ואף בקרקע של גוי. [וראה באור לציון שביעית (עמוד יח) מה שכתב בדעת הרמב"ם].

והגאון הראשון לציון רבי יעקב אלישור התיר להמשיך לעבד בקרקע בכל השנה השביעית, כיון שהקרקע הפקעה מקדשתה על ידי המכירה לגוי. ואף שהגאון מקטנא פליג עליה, וסבירא לה כדעת התוס' שאף לאחר המכירה אין לעבד בקרקע. מכל מקום סיים, ושמעתי שהגאון רבי יצחק אלחנן שמסכים להתר

ובשׁו"ת שְׁמַחָה לְאִישׁ (דף קט:) מְבַאֵר לְהַדִּיא לְהַתִּיר לְיִשְׂרָאֵל ג"כ לַעֲבֹד בְּקֶרֶקַע שְׁנִמְכָּרָה לְגוֹי. וְכ"ד הַגָּאב"ד דְּבִיאֲלִיסְטוֹק מְהֵרָ"שׁ מוֹהֲלִיבֵר ז"ל הוֹבָא בִישׁוּעוֹת מְלָכוֹ (שָׁם ס' נה). וְהַגָּאון אֲבִנִי גִזֵּר (חיו"ד ס' תנח), נִשְׁאַל מִהֶרֶב דְּטַבְרִיא אִם מִתֵּר לְמִכּוֹר הַשְּׁדוֹת לְגוֹי בְּאוֹפֵן שֶׁהַיְּהוּדִים יַעֲבֹדוּ שָׁם בְּשִׁבְעִית. וְכ' הַרַה"ג הַשּׁוֹאֵל, הַמִּתְקַנֵּו סוּד בְּבִי"ד שֶׁל הַסְּפָרָדִים וְהַתִּרְנוּ לָהֶם וְכו'. וּמִסִּיק הַרַה"ח שָׁאֵם יֵשׁ הַפַּס"מ יֵשׁ לְהַקֵּל גַּם בְּפָרוֹת שְׁלֹא לְנַהֵג בָּהֶם קִדְשַׁת שְׁבִיעִית. אָבֵל אִם אֵין הַפ"מ טוֹב לְנַהֵג קִדְשַׁת שְׁבִיעִית בְּפָרוֹת. ע"ש.

וְלַעֲנֵן הַלְכָה שְׁאַלְתִּי לְמָרְן אֲמו"ר זִיע"א וְהַשִּׁיב לִי, כִּי לְכַתְחָלָה הוּא מוֹרָה וְכָא שִׁיעֲשׂוּ אֶת הַמְּלָאכוֹת דְּאוֹרִיתָא עַל יְדֵי גוֹי, אָבֵל אִם אֵי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת כֵּן עַל יְדֵי גוֹי, יֵשׁ לְהַעֲלִים עֵינַי, כִּי אֶפְשָׁר לְסַמֵּךְ עַל שִׁטַּת רַשִׁי וְדַעְמָה, וְלַהֲקֵל אִף בְּמְלָאכוֹת דְּאוֹרִיתָא, אַחֵר דְּשִׁבְעִית בְּזִמְנוֹ הַזֶּה מִדְּרַבְּנָן. בְּצִרוּף הַסּוֹבְרִים שְׁשִׁבְעִית בְּזוֹה"ז מִמִּדַּת חֲסִידוֹת, וּבְצִרוּף הַמַּחֲלָקֶת בְּעֵנִן שְׁנוֹת הַשְּׁמִטָּה. וּבְצִרוּף הַסּוֹבְרִים דְּסִמְכִינוּ עַל הַיַּחֲדִיד בְּמִקּוֹם הַפֶּסֶד.

ג. אִשָּׁה הַרוֹצָה לְהַקֵּל וְלְסַמֵּךְ עַל הַתֵּר הַמְּכִירָה בְּשִׁבְעִית, וּבַעֲלָה רוֹצָה לְהַחְמִיר בָּזֶה, וְאֵינוֹ יָכוֹל לְשַׁכְנְעָה לְהַחְמִיר, אֵינוֹ יָכוֹל לְכּוֹפֶה עַל כָּה. וְיַחְמִיר עַל עֲצָמוֹ בְּלִבָּד, אוֹ שִׁיעֲשֶׂה הַתֵּרָה עַל מִנְהַגוֹ שְׁנַהֵג לְהַחְמִיר, וְגָדוֹל הַשְּׁלוֹם מֵאֵד. וְנִכּוֹן לְהַשְׁפִּיעַ עַל הָאִשָּׁה עַל יְדֵי רַבָּנִים שֶׁתִּנְהַג לְחוֹמְרָא כְּמִנְהַג הַחֲרָדִים לְדַבֵּר ה', וּבִפְרָט בְּזִמְנֵינוּ שֶׁצָּבּוֹר הַצְּרַכְנִים יָכוֹלִים לְהַחְמִיר בְּשִׁמְטָה בְּנִקְל, וְאֵינוֹ הִיא אִשָּׁה כְּשֶׁרָה, הַעוֹשֶׂה רָצוֹן בַּעֲלָה. אִף אֵין לְבַטֵּל אֶת הַשְּׁלוֹם

הַמְּלָאכוֹת הַזֵּל לְנִכְרִי בְּמִשְׁךְ הַשְּׁבִיעִית גּוֹרֶמֶת הַרִיסָה לְמַצָּבָם, אֲזַי נַעֲשֶׂה אֵיזוֹ עֲצָה עַל אֵיזָה מְלָאכוֹת שְׁלֹא יִהְיֶה בָּהֶם אֲסוּר תּוֹרָה. וְע"ש מָה שֶׁהָאֲרִיךְ לִיעֵץ בָּזֶה.

וְהַגֵּרשׁ ז"ל אוֹיַעֲרַבְךָ בָּס' מַעֲדָנֵי אֶרֶץ שְׁבִיעִית (סימן ב), הַבִּיא מ"ש בְּשׁו"ת בֵּית הַלּוֹי (ח"ג סימן א ענף ה) בְּשֵׁם הַגָּאון מִהֵרִי"א מְקוֹבְנָא, שְׁלֹאֲחֵר הַמְּכִירָה אֵין לְהַתִּיר לַעֲבֹד ע"י יִשְׂרָאֵל רַק מְלָאכוֹת דְּרַבְּנָן. וּמְלָאכוֹת הָאֲסוּרוֹת מִה"ת (זִרְעִיהָ קִצְרִיהָ זְמִירָה בְּצִירָה וְחִרְיִשָּׁה), יַעֲשׂוּ רַק ע"י גוֹי. וְשִׁכ"כ הַגֵּרָא"י קוֹק (מִשְׁפָּט כְּהֵן ס' סז, וְס"י עא. וְעוֹד) שְׁאֵת הַמְּלָאכוֹת הָאֲסוּרוֹת מִה"ת יַעֲשׂוּ ע"י פּוֹעֲלִים גּוֹיִם, וְרַק הַמְּלָאכוֹת שְׁאֲסוּרוֹת מִדְּרַבְּנָן יַעֲשׂוּ ע"י יִשְׂרָאֵל. וְכַעֲיֵן זֶה כ' בִישׁוּעוֹת מְלָכוֹ מְקַטְנָא (ס' נו), שֶׁהַדְּבָר קָשָׁה מְאֹד שִׁיעֲבֹד יִשְׂרָאֵל בְּשִׁנָּה הַשְּׁבִיעִית, וְלִמִּי שֶׁהַשְּׁעִיָּה דְּחוּקָה לוֹ בְּיוֹתֵר אֵי אֶפְשָׁר שִׁתִּירוּ לוֹ הַבִּי"ד רַק מְלָאכוֹת שְׁאֲסוּרִין מִדְּרַבְּנָן, אָבֵל מְלָאכוֹת דְּאוֹרִיתָא אַע"ג שְׁשִׁבְעִית בְּזוֹה"ז דְּרַבְּנָן קָשָׁה מְאֹד לְהַתִּיר. וּבִישׁוּעוֹת מְלָכוֹ (שָׁם ס' נט) בְּטֵל דַּעְתּוֹ לְדַעַת שְׁאֵר הַחֲכָמִים דַּס"ל לְסַמֵּךְ עַל הַגָּאון רַבִּי יִצְחָק אֶלְחָנָן.

וְעֵינִן בְּדַבְרֵי הַגֵּרשׁ ז"א שָׁם לְגַבִּי זְמִירָה וּבְצִירָה שֶׁיֵּשׁ לַעֲשׂוֹתָם ע"י גוֹי. וְכַתֵּב שָׁם, שְׁאֵף שֶׁעָקַר הַחֲלוּק בָּזֶה בֵּין מְלָאכוֹת דְּאוֹרִיתָא לְמְלָאכוֹת דְּרַבְּנָן, יֵשׁ לוֹ יְסוּד גָּדוֹל בְּכָלֵלִי הַהֲלָכָה, מ"מ קְרוֹב הַדְּבָר לְוִדְאִי, דָּמָה שְׁמִנּוֹ גַּם קִצְרִיהָ וּבְצִירָה בֵּין הַמְּלָאכוֹת הָאֲסוּרוֹת הוּא רַק שְׁגָרָא דְּלִשְׁנָא, שְׁנִרְאָה שְׁאֵף שֶׁקִּצְרִיהָ וּבְצִירָה מְפָרְשׁוֹת הֵן בְּדְאוֹרִיתָא, מ"מ מִתְּרוֹת הֵן בְּשִׁדָּה שֶׁל גוֹי. ע"ש שֶׁהוֹכִיחַ כֵּן. וְע"ש עוֹד בְּסִימָן י"ב מָה שֶׁהָאֲרִיךְ בָּזֶה.

בית בשביל דבר שיש רבים הנוהגים בו התר.

(ילקוט יוסף תתכו).

ובהערה (שם) כתב ראה בכיצא בזה בילקוט יוסף חלק ד' שבת פרק ג' (עמוד לח), לענין הנאה מחשמן המוצר בשבת על ידי תחנת כח של ישראלים העובדים בשבת לכל הישוב, דכיון שרוב תלמידי החכמים בארץ משתמשים בחשמל בשבת, אין לבטל השלום בית בגלל זה. וכן פסק בשו"ת אגרות משה חלק ד' (ארח חיים סימן סד). וה"נ הכא. ומפל מקום מאחר שבנדון דדון רבים מהחרדים לדבר ה' מחמירים בזה על עצמם, ואינם סומכים על התר המכירה, לפיכך נכון להשפיע על האשה לנהוג כמותם, ושגם היא תחמיר על עצמה כרצון בעלה. ואיזו היא אשה כשרה, זו העושה רצון בעלה. אך אין לבטל את השלום בית בשביל דבר שיש רבים הנוהגים בו התר.

וכאן המקום להביא ממה שראיתי בחוברת מצוות הארץ בהלכה ובאגדה (עמוד 159) בזכות "התר המכירה" הם לא התגרשו, מעשה שספר לי עורך דין ירא שמים מבאר שבע שמטפל לצערנו הרב בעניני ממון בזוגות שרוצים להתגרש, אבל כאדם ירא שמים שאוהב שלום ורודף שלום, הוא לא מיד קופץ על התיק שבו לו כדי לקבל שלמונים, אלא מנסה להבין מה רקע הגרושין, ומנסה לישר את ההדורים ולהרבות שלום בעולם.

והנה בשנת השמטה שעברה [תשע"ה], הגיעו לפניו זוג בעלי תשובה שהסתכסכו והחליטו להתגרש. לשאלתו, מה הרקע שהביא אותם לגרושין? ספרה האשה שהם חזרו בתשובה, אבל מאז כל פעם בעלה בא לה עם חמורה חדשה, אסור פכה ואסור פכה, והיא כבר לא יכולה לסבל, היא חשבה שקשהיה תחזור

בתשובה, יהיה לה נעים וטוב כמו בהרבה בתים של חברות שלה דתיות, אבל בעלה משניא עליה את הדת. זו היתה שנת השמטה, והיא מספרת לו שהיא רצתה לקנות ירקות טובים, כמו שתמיד היא היתה רגילה לקנות, בגנות טובות, עגבניות ומלפפונים טובים, אבל הוא לא הרשה לה שתקנה בסופר, אלא צריכים ללכת לחנות מיוחדת ששם קונים רק סחורה של ערבים פלחים. והסחורה שם, אין בה לא תאר ולא הדר, מלפפונים שמתאימים לעשות מהם חמוצים, ועגבניות לשקשוקה, ובגנות לרסק לתינוק, והוא התעקש לקנות רק משם, וזה הקש ששבר את גב הגמל, לכן היא החליטה שהיא לא רוצה לחיות איתו עוד, נמאס לה, אין לה כח.

אומר לי העורך דין, מיד הבנתי באיזה שעורים הוא משתתף, ומאיפה הוא שואב את כל הקו של החמורות וההנהגות הללו. הוא לא דבר הרבה, רק שאל את הבעל, האם אתה מכיר את החוברות "בהלכה ובאגדה"? ענה הבעל: כן. האם יש לך חוברת "מצוות הארץ בהלכה ובאגדה"? ענה הבעל: לא. מיד הוציא העורך דין את החוברת שלו, ונתן לו במתנה, אמר לו תלמד כאן את כל הענין של ההתר מכירה, הכל כתוב כאן לפי מה שפסק הרב עובדיה זצ"ל. הבעל ישב כשעה וקרא וקרא, ותהלות לאל יתברך, הוא ראה מה דעתם של גדולי הפוסקים מלפני כ-150 שנה ועד דורנו אנו, הוא ראה את הנמוקים והמקורות, ובחסדי השם יתברך הוא השתכנע ואמר לאשתו, אין בעיה, מהיום אני משנה את הקו בבית, אנחנו עושים הכל כמו הרב עובדיה זצ"ל, מה שמותר מותר, אני לא נעמס עליך שום חמורות, תעשי הכל כמו שכתוב בחוברות "בהלכה ובאגדה".

להתירם להם, הינו שאסור להתיר להם האסור בלא התרה, וכמבאר בבית יוסף שם. ולפי זה בנדון דידן אם רוצה לבטל מנהגו לגמרי יצטרך לעשות התרה.

והנה בספר מטה ראובן (סימן קפה) הביא מהחיי אדם (פ"ל ק"ז אות י') שמי שנהג להמתין תמיד בין אכילת בשר לחלב שש שעות, ועכשיו מפני חלשתו רצה לנהג כהמקילין, דמהני על זה התרה, ומשמע דעל כל פנים מדבריו שצריך התרה, ומה שמקילין בלי התרה, צריך לומר על פי מה דאיתא ב"יורה דעה (סימן ריד) גבי הנוהגים להתענות בעשי"ת דבאינו בריא צריך התרה, ואלו אם יהיה ברית מילה קומא לן בא"ר חיים (סימן תקס"ב) דאין צריך אפלו התרה. וע"ש בש"ך החלוק, דלכתחלה אדעתא דהכי מתענה. אף הגאון הנודע ביהודה בדגול מרובה (יורה דעה סימן ריד) השיג על הש"ך, וכתב לחלק, דגבי ברית מילה שאני, פיון שאינו חוזר ממנהגו אלא שעתה מחמת סעודת המצוה אכל, מה שאין פן בחולה. והחיי אדם א"ר ברוצה לנהג לגמרי כהמקילין, ולכן מצריך התרה. אבל אם יש לו רק מיוחש ואין כוונתו לבטל לגמרי מנהגו, כי אם לעת עתה, וממילא יש להתיר גם בלי התרה. אבל לדעת הש"ך גם בנדון דידן צריך התרה. וכן כתב המגן אברהם (סימן תקפ"א ס"ק יב) לגבי תענית בערב ראש השנה, שיש להקל בתענית זו במקום קצת חלי, ואינו צריך התרה. והטעם, לפי שאינו מבטל לגמרי מנהגו, רק לאותה שנה. ע"ש. גם בשו"ת חתם סופר (סימן ג') הסכים לדברי הדגול מרובה הנ"ל. ע"ש. וכן פסק בשו"ת זרע אמת חלק א' (חלק א"ר חיים סימן עה, וחלק ג' סימן מח). וכן פסק מהר"ש ענגיל חלק ז' (סימן נ). וכן כתב הגאון בעל

הוא ספר לי שברוך השם חזר השלום בבית, וחזרו לביתם באהבה ואחוה שלום ורעות.

ועין בגמרא (מסכת גטין נט ע"ב) שכל התורה כלה דרכי שלום היא, שנאמר (משלי ג יז): "דרכיה דרכי נעם, וכל נתיבותיה שלום". וכתב הרמב"ם (סוף ספר הקרבנות): רב דיני התורה אינם אלא עצות מרחוק מגדול העצה, לתקן הדעות ולישר כל המעשים. ע"ש. וכתב עוד (הלכות חנוכה פ"ד ה"ב), אף שמצות נר חנוכה, חביבה היא עד מאוד, להודיע הנס ולהוסיף בשבח האל והודיה לו על הנסים שעשה לנו. עם כל זה, אם אין לו אלא פרוטה אחת לקנות נר לשבת או לחנוכה או יין לקדוש, נר שבת קדם משום שלום בית, שהרי שם השם נמוך כדי לעשות שלום בין איש לאשתו. גדול השלום, שכל התורה נתנה לעשות שלום בעולם, שנאמר: "דרכיה דרכי נעם, וכל נתיבותיה שלום".

ד. מי שנהג לקנות רק מחנות שומרי שמטה, וקשה לו להמשיך במנהגו מפמה סבות, ורוצה מעתה לקנות מחנויות שמוכרות פרות וירקות על פי התר המכירה, ומבטל מנהגו לגמרי, צריך לעשות התרה על שלא אמר "בלי נדר" בעת שהתחיל להחמיר על עצמו בזה. (ילקוט יוסף עמוד תתכו).

ובהערה (שם) כתב ז"ל מרן בשלחן ערוך (יורה דעה סימן ריד סעיף א') דברים המתירים והיוצעים להתענות תעניות שלפני ראש השנה וכו' ורוצה לחזר בו מחמת שאינו בריא, צריך שלשה שיתירו לו, אם בשעה שהתחיל לנהג היה דעתו לנהג כן לעולם, ונהג כן אפלו פעם אחת צריך התרה, ויפתח בחרטה שמתחרט שנהג כן לשם נדר. ע"כ. ומה שכתב שאסור

(חלק יורה דעה ריש סימן כח). שצריך לעשות התרה על שלא אמר בלי נדר בעת שהתחיל להחמיר על עצמו בזה. ע"ש.

ובגדר חמירות שמחמירים בגי תורה ומה שכתבנו שיעשה התרה, הנה לעיל בפרק יח סעיף ב' נתבאר, שאם רואים שהמחירים של אוצר בית דין יקרים, ונכשלים באסור לכם יהיה לאכלה ולא לסחורה, אלו שנהגו להחמיר בהתיר מכירה, יכולים לעשות התרה על שלא אמרו בלי נדר קדם שנהגו בחומרא זה, ויוכלו מכאן ולהבא להשתמש בפרות של התיר המכירה. וכן כתב מרן אאמו"ר זצוק"ל בתשובה כ"י.

ואמנם יש מקום לדון בזה, שכל זה שיקר בעקר כאשר יודע את ההלכה, שהדבר מתיר על פי הדין, ואף על פי כן רצה להחמיר בתורת מדת חסידות, כיון שיש כאן מקום להחמיר לכתחלה לחוש לכל אותם גדולים שחלקו בכל תקף על התיר המכירה. אך פעמים שיש לדון בזה, שיתכן שלא יצטרך התרה, כיון שרבים מחמירים זה מחמת חסר ידיעת ההלכה, שאינם יודעים כלל את שרש הדברים בהלכה, ואינם חכמים לדע שאף אם לא יצא הדבר מכלל ספק, הרי בשל סופרים הלך אחר המקל, ואותם חקלאים שמכרו שדותיהם עשו כן על פי הנראת גדולי הדורות שהתירו להם, ובאכילת הפרות עצמם הרי אין אסור גם לדעת המחמירים בהתיר המכירה. ומה שטענו שהמכירה היא חוכא ואטלולא, כבר הוכחנו מדברי הפוסקים, ומהם ש"ע הגר"ז, החתם סופר, ועוד, דכל שנעשה מעשה קנין בדת וכדין לא שיקר לבטל המכר משום שגוראה כחוכא ואטלולא.

שואל ומשיב ביד שאול (סימן ריד). ע"ש. וכן כתב במטה יהודה למהר"י ע"אש. וכמבאר דין זה בשו"ת יביע אומר חלק ב' (חלק ארץ חיים סימן ל' אות ו'), וחלק ו' (סימן ז' אות ה'), ובשו"ת יחיה דעת חלק א' (סימן נ' עמוד קמז) ובחלק ב' (סימן ע'). ע"ש.

ובספר יוסף דעת כתב להעיר על דברי האחרונים הנ"ל ממה שכתב מרן הבית יוסף (ארץ חיים סוף סימן קסא) וז"ל: ובאמת, שכן ראוי לנהג [לטל ידיו עד הפרק] כיון דלאו מלתא טריחא היא וכו', ונכון להתנות ולומר שאינו מקבל עליו דבר זה בתורת חובה, אלא בתורת רשות, כדי שאם איזה פעם לא יזדמנו לו כל כך מים, לא יצטרך להחמיר כמנהגו. וכן ראוי להתנות בכל דבר שאדם רוצה להחמיר על עצמו. ע"כ. ומדכתב "שאם איזה פעם וכו'" משמע לכאורה שגם אם אינו רוצה לבטל מנהגו לגמרי, רק באיזה פעם, צריך התרה על מנהגו. וזה שלא כדברי כל האחרונים הנ"ל. אמנם נראה שאין מכאן סתירה נגד דברי האחרונים הנז', דיש לומר שכונת מרן הבית יוסף שלא יצטרך להחמיר על עצמו ולהתעב מלאכל עד שימצא שעור מים, מתוך רצונו להחמיר על עצמו. אבל מרן לא רמז שיצטרך התרה גם אם מבטל מנהגו באופן חד פעמי מעקר הדין, ומרן אגרי גבי רצונו להחמיר. ואין הכי נמי מרן יודה שאם קשה לו להמתין ולהחמיר על עצמו, יכול לטל ידיו גם בכמות המים שלפניו בלא שום התרה. [ובדחק יש לומר דמה שכתב איזה פעם, הינו שעל ידי איזה מקרה ירצה לבטל מנהגו לגמרי]. ודו"ק.

ומה שכתבנו שאם מבטל מנהגו לגמרי צריך התרה, כן כתב בשו"ת ישכיל עבדי חלק ח'

ונעשית נאה, שחורה ונעשית לבנה, קצרה ונעשית ארכה, אלא שהנדר טעות. ומעשה באחד שנדר מבת אחותו הניה, והכניסוה לבית ר' ישמעאל ויפיה, אמר לו ר' ישמעאל: בני, מזה נדרת? אמר לו: לאו, והתירה ר' ישמעאל. ע"כ. דכל שהנדר בטעות אינו צריך התרה.

ה. מי שנוהג להקל בשנה השביעית לסמוך בשעת הצורך על התר המכירה, וקונה פרות מהשוק החפשי, ומתארח אצלו מי שנוהג להחמיר בזה, ואוכל רק מפרות וירקות שגדלו בקרקע של גוי ממש, שאין בהם אסור ספחים, אסור לו להכשילו בדבר שנוהג בו אסור, וחיב להודיעו והם יחושו לעצמם. אולם אם הנוהג להחמיר התנה מראש שהוא עושה כן "בלי נדר", יוכל לסמוך לאכל משל בעל הבית הנוהג להקל, אפלו בלי התרה (דבלאו הכי המבטל מנהגו באפן חד פעמים אין צריך התרה), אם רוצה בכך. (ילקוט יוסף עמוד תתכט).

ובהערה (שס) כתב בגמרא יבמות (יד:) אמרו, לענין מחלקת שבין בית שמאי לבית הלל, שאף על פי שאלו אוסרים ואלו מתירים, אלו פוסלים ואלו מכשירים, לא נמנעו בית שמאי לקח לנשואין מבית הלל, ולא בית הלל מבית שמאי, לפי שהיו מודיעים אותם שדבר זה דעתם והם פורשים ממנו. ללמדך שחבה ורעות נוהגים זה בזה, לקיים מה שנאמר האמת והשלום אהבו. וכיוצא בזה אמרו בחלין (קיא:) בדין נותן טעם בר נותן טעם דהתרא, שלדעת רב אסור ולדעת שמואל מתיר, והיה רב מתארח בביתו של שמואל, ואמר, חס לה לשמואל שיאכילני דבר האסור לדעתי. וכתב המאירי ביבמות שם, כל ששנים חלוקים באיזה דבר, אחד אוסר ואחד מתיר, אסור למי שמתיר

והנה במקום שההלכה הכרעה להקל, הדין הוא התר ברור. אלא שמצד מדת חסידות יש מקום להתחסד, והמחמיר תבא עליו ברכה, אבל אם ירצה יכול לכתחלה להקל. ומה שיש כמה מיוצאי הישיבות שמרגישים ש"בני תורה" חייבים תמיד להחמיר בכל השיטות בהלכה. הנה כאשר רואים גדולי עולם שהתירו דבר מסים, כמו הבית יוסף או החתם סופר וכו', בודאי שגם בן תורה יכול לנהג כמוהם. ובאמת שמטלת עלינו חובת קדשה להעמיד את האמת על תלה, ולומר שאין זה נכון כלל, ללמד למי שאינו במעלת חסיד, שחובה או כמעט חובה עליו להחמיר בכל מחלקת. ועל כן יש מקום לדון בכמה מנהגי חמרות, שאפשר לבטלם מבלי התרה, כיון שנתהוה אצל צבור בני התורה בטעות, שחושבים שחייבים להחמיר. או ששמעו כן ממורי הלכה שאינם בקיאים בכללי ההוראה. וכמו שיש מורים שמלמדים שקבלו הוראות המשנ"ב, או הבן איש חי, מה שאינו נכון כלל. כי לא מצינו לגדולי הדורות שיכתבו כן, ומה שמצינו על קבלת הוראותיו, הוא מן הש"ע לבד. וראה להלן משו"ת יביע אמר (ח"ג יו"ד סימן יא אות ה) שג"כ דן בכיוצא בזה. ובפרט מי שהוא משומעי לקחו של מרן אאמו"ר זיע"א, בתורה בע"פ או תורה שבכתב, אם יחמיר בכל דבר ויתפרסם הדבר אצל המשפחה המרחבת או כשמתארח וכו', יש לחוש בזה משום כבוד התורה של רבו. וכעין מ"ש בשו"ת מהר"י פראג' שהמחמיר נגד דעת המרא דאתרא [הרמב"ם] יש לו לחוש משום שמזלזל בכבוד רבותיו. ע"כ. והראני ידידי מבית מדרשונו 'יגדל תורה' ראיה לדין זה ממס' נדרים סו. קונם שאני נושא את פלונית כעורה והרי היא נאה, שחורה והרי היא לבנה, קצרה והרי היא ארכה - מתיר בה, לא מפני שהיא כעורה

וְכַתַּב, מִי שְׁנוֹהֵג אֶסוּר בְּאַיִזָּה דָּבָר מִחֻמַּת שְׁסוּבֵר שֶׁהָדִין כֵּן, וְאוֹכֵל בְּבֵית מִי שְׁמַתִּירוֹ, אִם הָאֶסוּר נִכְר וְכו' אֶסוּר לְבַשֵּׁל לוֹ בְּכֻלּוֹ אֲפִלּוּ אֵינָן בְּנֵי יוֹמָן. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁאֶסוּר לְהֵאָסֵר לוֹמַר לְהַתִּיר לְבַשֵּׁל לוֹ בְּכֻלּוֹ שְׁאֵינָן בְּנֵי יוֹמָן וְכו', אֲבָל הָאֶסוּר דָּבָר מִחֻמַּת מְנוּהָג אֲבוֹתָיו וּבְנֵי מְדִינָתוֹ שְׁנוֹהֲגִים כֵּן, וְיִכּוֹל הָאֶסוּר לְבַשֵּׁל לְכַתְּחִלָּה בְּכֻלּוֹ שֶׁל הַמַּתִּיר שְׁאֵינָן בְּנֵי יוֹמָן, אוֹ בְּסֵתָם כָּלִים דְּקִימָא לָן נִמִּי שְׁאֵינָן בְּנֵי יוֹמָן, וְהֵינּוּ טַעְמָא שֶׁלֹּא קִבְּלוּ עֲלֵיהֶם הַמְּנוּהָג לְהַחֲמִיר כָּל כָּף. וְעוֹד כְּתַב, וְכָל זֶה בְּסֵתָם אֲבָל אִם יֵשׁ מְנוּהָג יַעֲשֵׂוּ כְּמִנְהָגָם [אֲפִלּוּ לְהַקְלִל] כְּגוֹן בְּמִדְּיַת רִינוֹס יֵשׁ קֶצֶת מִקּוֹמוֹת שְׁנוֹהֲגִים אֶסוּר בְּחֻלָּב שֶׁעַל הַקֶּבֶה, וּכְשֶׁבָּאִים לְמִקּוֹמוֹת הַנּוֹהֲגִים הַתֵּר אוֹכְלִים מִבְּשׁוּלֵיהֶם מִהַמְּרִק אוֹ מִהַבְּשׁוּר שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל עִם הָאֶסוּר, וְכָל שָׂכָן שֶׁמִּשְׁתַּמְשֵׁים בְּכֻלֵּיהֶם שֶׁהֵן בְּנֵי יוֹמָן. עכ"ל.

וּלְפִי זֶה נִמְצָא שְׁאוֹתָם הַנּוֹהֲגִים שֶׁלֹּא לְהַסְתַּמֵּךְ עַל הַתֵּר הַמְּכִיָּרָה שֶׁל הַרְבֵּנוֹת, עוֹשִׂים כֵּן מִחֻמַּת אֶסוּר, שֶׁהֵם סוֹבְרִים שֶׁהַתֵּר זֶה לֹא מֵהֵנִי, וְאִם כֵּן הִירָקוֹת הַבָּאִים מִשְׁדּוֹת שֶׁל יְהוּדִים שֶׁנִּמְכְּרוּ לַגּוֹי יֵשׁ בָּהֶם לְדַעְתָּם אֶסוּר סְפִיחִין, וּקְדָשֶׁת שְׁבִיעִית, וְאֶסוּר נֶעֱבַד [לְסִבְרַת הָאוֹסְרִים], וּמַעֲתָה לְכַאוֹרָה אֵין לָהֶם לְהַקְלִל לְבַשֵּׁל לָהֶם בְּכָלִים שֶׁל מִי שְׁנוֹהֵג לְהַסְתַּמֵּךְ עַל הַתֵּר הַמְּכִיָּרָה, וּבִפְרֹט לְפִי מֵאִי דְּקִימָא לָן שֶׁדַּעַת מִרְן הַשְּׁלַחַן עֲרוּךְ (סִימָן צח) דְּטַעַם כְּעֶקֶר מִדְּאוֹרֵיטָא. וּבְאַמַּת שְׁבִשׁוּ"ת אֲזִי נִדְּבְרוּ חֵלֶק יָד (סִימָן ע') כְּתַב לְאֶסֶר בְּזֶה. ע"ש.

אוֹלָם בְּנִדּוֹן דִּידָן יֵשׁ לְהַקְלִל עַל פִּי מִה שֶׁכְּתַב הַרְמָ"א בַּהֲג"ה (יֹרֵה דְּעָה סִימָן סד סְעִיף ט'), שְׁאֵין אוֹסְרִים כָּלִים שֶׁל בְּנֵי רִינוֹס הַנּוֹהֲגִים הַתֵּר בְּחֻלָּב הַדְּבוּק לְפָרֶס. הוֹאִיל וְנִהְיָ בּוֹ הַתֵּר.

לְהַעֲלִים הַדָּבָר מִהָאֶסֶר וְלַתֵּת לוֹ מִדְּבָר הָאֶסוּר לְדַעַתוֹ, אֲלֹא צָרִיךְ שִׁיּוּדִיעָהוּ שֶׁדָּבָר זֶה אֶסוּר לְפִי שִׁיטָּתוֹ, לְפִיכָף כָּל שְׁאֵינּוּ מוֹדִיעֵו מִתֵּר לְאֶסֶר לְהַתְאָרֵחַ אֲצֵל הַמַּתִּיר וְלִסְמָךְ עָלָיו. ע"ש. וְכֵן כְּתַב הָאוֹר זְרוּעַ בְּחֵלֶק א' (סִימָן תרג), וְכֵן כְּתַב בְּסִפְרֵי הַמְּאוֹרוֹת (יֹמָא עה). שְׁאֵם נֹתֵן לוֹ דָּבָר הָאֶסוּר לְדַעַתוֹ חִיב מִשּׁוּם לְפָנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן מְכַשֵּׁל. ע"ש. וְכֵן כְּתַב בְּהַגְהוֹת מְרָדְכִי, וְהִבְיֵאוּ מִרְן הַבֵּית יוֹסֵף בְּבִדָּק הַבֵּית (יֹרֵה דְּעָה סוֹף סִימָן רמב). ע"ש.

וְאֵין בְּזֶה הַבְּדֵל בֵּין מִי שֶׁסּוֹבֵר שֶׁהַדָּבָר אֶסוּר מִן הָדִין, וּבֵין מִי שְׁנוֹהֵג כֵּן בְּדֶרֶךְ חוֹמְרָא בְּעֻלְמָא, לְעוֹלָם אֶסוּר לְהַכְשִׁילוֹ בְּמֵה שֶׁהוּא נֹוֹהֵג לְהַחֲמִיר. וְכֵן פֶּסֶק הַרְמָ"א בִּיּוֹרָה דְּעָה (סִימָן קיט סְעִיף ז'). לְפִיכָף כֵּין שִׁישׁ הַרְבֵּה מִשְׁלוּמֵי אֲמוּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁנוֹהֲגִים לְהַחֲמִיר עַל עֲצָמָם כְּסִבְרַת הַחֲזוֹן אִישׁ וְסִיעָתוֹ שְׁסוֹבְרִים שְׁאֵין לְסְמָךְ עַל הַתֵּר הַמְּכִיָּרָה, אֶסוּר לְהַכְשִׁילָם בְּדָבָר שֶׁהֵם נֹוֹהֲגִים בּוֹ אֶסוּר, אֲלֹא חִיבִים לְהוֹדִיעַם וְהֵם יַחֲשׂוּ לְעֲצָמָם. וְכַמְבָּאֵר כָּל זֶה בְּשׁוּ"ת יַחְוֶה דַּעַת חֵלֶק ד' (סִימָן נג).

ו. מִי שְׁאֵינּוּ סוֹמֵךְ עַל הַתֵּר הַמְּכִיָּרָה שֶׁל הַרְבֵּנוֹת הָרֵאשִׁית, יִכּוֹל לְהַתְאָרֵחַ וְלֵאכֹל בְּכָלִים שֶׁל מִי שֶׁסּוֹמֵךְ עַל הַתֵּר הַמְּכִיָּרָה. (לְקוּט יוֹסֵף עֲמוּד תַּתְּכֻט).

וּבְהַעֲרָה (שם) כְּתַב הַנֶּה הַש"ף בִּיּוֹרָה דְּעָה (סִימָן קיט סק"ט) מְבָאֵר. בְּקִצּוֹר דִּינֵי אֲדָם הַמַּתְאָרֵחַ אֲצֵל מִי שֶׁמִּקְל בְּדָבָרִים שֶׁהוּא הָאוֹרֵחַ נֹוֹהֵג אֶסוּר, וְכַתַּב שֶׁהוּא מַעֲתִיק מִשׁוּ"ת מְהַרְלַב"ח (סִימָן קכא) שֶׁהָאֵרִיךְ בְּדִינֵים אֵלֶּה הַרְבֵּה. וְשֵׁם כּוֹתֵב לְחֵלֶק בְּזֶה חֲלוּק יְסוּדִי, בֵּין אִם הוּא נֹוֹהֵג אֶסוּר בְּדָבָר מִפְּנֵי שֶׁהוּא תוֹפֵס שְׂכָךְ הָדִין, לְבֵין אִם נֹוֹהֵג אֶסוּר בְּדָבָר רַק מִשּׁוּם מְנוּהָג.

דָּזָה נֶחֱשֵׁב כְּלַכְתַּחלָה, או שֶׁבִּשְׁלוּ לוֹ בְּכָלִים שִׁידוּעַ שֶׁהִשְׁתַּמְשׁוּ בָּהֶם בְּיָדָיו בּוֹ בְּיוֹם, שָׁמָּה הִלְכָה כְּדַעַת הַמֶּהֱרֵשׁ"ךְ דְּפָלִיטַת כָּלִים אֵינוֹ מִתּוֹרַת וְדָאִי, אֲלֵא מִתּוֹרַת סָפֶק. [וְרָאָה בִּילְקוּט יוֹסֵף אֲסוּר וְהִתֵּר כָּרַךְ ג' עֲמוּד תַּצ], וְשָׁמָּה הִתֵּר הַמְּכִירָה מֵהֵנִי, וְשָׁמָּה אֵין לָנוּ שְׁבִיעִית בְּזִמְנֵי הַזֶּה כָּלִל, וְשָׁמָּה אֵין שְׁנַת תַּשְׁפ"ב שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה, וְכִיוֹן דְּקִימָא לָן לְדִינָא דְשְׁבִיעִית בְּזִמְנֵי הַזֶּה מִדְּרַבָּנָן, לְפִיכָךְ הֶעֱקֵר לְהַקֵּל בְּבִלְעִית כָּלִים. וְאֵף שָׁאֵנוּ תוֹפְסִים לְדִינָא שְׁאֲסוּרִי שְׁבִיעִית בְּזִמְנֵי הַזֶּה הֵם אֲסוּר מִחֻלָּט וְלֹא סָפֶק, מִכָּל מְקוֹם מֵהֵנִי לְצַרְף עוֹד סְפָקוֹת בְּזֶה. וְגַם מָה שֶׁהִמְחִירִים טוֹעִינִים.

וְהַדְּבָר דּוֹמָה לָמָּה שֶׁכָּתַב בְּשׁו"ת יִבִּיעַ אֲמֹר חֶלֶק ה' (חֶלֶק יוֹרָה דְּעָה סִימָן ג' אוֹת ב' וּג'), בְּמַחֲלַקַת הַפּוֹסְקִים גְּבִי בֶּשֶׁר שֶׁהוּא כֹּשֶׁר לְדַעַת הַרְמ"א, וְאֵלּוֹ לְדַעַת הַרְשֵׁב"א וְרַבֵּנוּ יִרְחֵם וּמֶרֶן הַשְּׁלַחַן עֲרוּךְ הוּא טְרַפָּה גְּמוּרָה, וְגַם הַרְמ"א מוֹדָה שֶׁהִיא קָלָא גְּדוּלָּה, אֲלֵא שֶׁכָּבֵר נִהְגוּ בַּדְּבָר הִתֵּר, וְכִמּוֹ שֶׁכָּתַב בַּהֲג"ה בְּיוֹרָה דְּעָה (סִימָן לט סְעִיף יג). וְגַם הַגָּאוֹן הַנוֹדֵעַ בִּיהוּדָה כָּתַב שֶׁקָּלָא זֶה הִיא גְּדוּלָּה מְאֹד וְכו', וְאֶפְלוּ הַכִּי מִתֵּר לְהִתְאַרֵךְ אֲצֵל מִי שֶׁאֵינוֹ מִקְפִּיד לֶאֱכֹל רַק בֶּשֶׁר חֶלֶק, וְאֵין אָנוּ חוֹשְׁשִׁים לְבִלְעִית הַכָּלִים. ע"ש. וְהוּא הִדִּין בְּנִדּוֹן דִּידָן.

וְהֵן אֲמַת שֶׁהִיא מְקוֹם לְחֶלֶק בֵּין הַנִּדּוֹן בְּשׁו"ת יִבִּיעַ אֲמֹר הַנִּז', לְנִדּוֹן דָּדוֹן, דְּגְּבִי בְּלִיעֵת כָּלִים מִבֶּשֶׁר שֶׁאֵינוֹ חֶלֶק, אֵין לָנוּ שׁוֹם בְּרוּר שֶׁאֵכֵן בְּלוּעַ בְּקֻדְרָה זֶה טְרַפָּה לְדַעַת מֶרֶן, שֶׁהִרִי נִתְבָּאֵר בִּיבִיעַ אֲמֹר שֶׁם, דָּאֵף עַל פִּי שֶׁאֵין אָנוּ מִקְלִין כָּלִל בְּעֵינֵינוּ זֶה, מִכָּל מְקוֹם זֶהוּ דּוֹקָא שְׁאֲסוּר לָנוּ לֶאֱכֹל בֶּשֶׁר בַּהֲמָה שִׁידוּעַ לָנוּ שֶׁהִתָּה בָּהּ סָרְכָא, וּמִשְׁמֵשׁוּ בָּהּ וְנִתְקוּהָ, אֲבָל בְּסִתָּם בֶּשֶׁר כֹּשֶׁר הַמְּצוּי כִּיּוֹם בְּשׁוֹק, הִבִּיא בִּיבִיעַ אֲמֹר

וע"ש בְּבֵאֵר הֵיטֵב (סֶק"י). וּמִקּוּרוֹ מִסְפֵּר הָאֲגָדָה (חֲלִין פֶּרֶק ז' סִימָן פט), וְהוּבָא בְּבֵית יוֹסֵף שֶׁם. וּלְפִי זֶה הוּא הִדִּין בְּנִדּוֹן דִּידָן שֶׁאֵין לֵאסֹר אֶת הַכָּלִים שֶׁל הַנוֹהֲגִים עַל פִּי הִתֵּר הַמְּכִירָה בְּשְׁבִיעִית.

וְרָאָה בְּשׁו"ת יִתְוָה דַּעַת חֶלֶק ה' (סִימָן לב עֲמוּד קנב) שֶׁהִתִּיר לֹאשְׁכְּנֵיזִים לְהִתְאַרֵךְ בְּבֵית סְפָרִידִים וְעִדּוֹת הַמְּזֻרָח שְׁנוֹהֲגִים הִתֵּר בְּאֶרֶץ וּקְטִנִּיּוֹת בְּפִסְחָה, עַל סִמּוֹן דְּבָרֵי הַרְמ"א הַנִּז'. וע"ש עוֹד. וְאֲמַנָּם ע"ש בְּט"ז שֶׁבֵּאֵר טַעַם הִדִּין שֶׁל הַרְמ"א, מִשּׁוֹם דְּמִסְתַּמָּא יֵשׁ שְׁשִׁים כְּנָגַד מַעַט הַחֵלֶב שֶׁעַל הַכֶּרֶס. וְהַשִּׁי"ךְ (שֶׁם ס"ק יב) רָמַז לְדְבָרֵינוּ לָמָּה שֶׁכָּתַב לְהֵלֵן בְּסִימָן קִיט סֶק"כ, וְשֶׁם נִתְבָּאֵר דְּכָלִי בְּנִי רִינוֹס בְּלִיעֵתָם מִתֵּרַת כִּיוֹן שֶׁאֵין שֶׁאֵר הָעַם נוֹהֲגִים בְּזֶה אֲסוּר מִהִדִּין. אֲלֵא זֶה הִיא הַנִּהְיָה שְׁנִהְיָה בָּהּ, וְלָכֵן מִקְלִין הִיוּ בְּעֵינֵינוּ זֶה אֶפְלוּ בְּתַעֲרָבָתוֹ. וְכָל שֶׁכֵּן בְּבִלְעִיָּה לְבַד. וְזֶהוּ טַעַם מָה שֶׁהִתִּיר מוֹר"ם אֶת הַבְּלוּעַ בְּכָלִיהֶם שֶׁל בְּנֵי רִינוֹס. ע"ש. וּלְפִי זֶה בְּנִדּוֹן דִּידָן שֶׁאֵין לָנוּ אֶת הַטְּעָמִים הַנִּז', אֲלֵא אוֹתָם שֶׁאֵינָם סוֹמְכִים עַל הִתֵּר הַמְּכִירָה עוֹשִׂים זֹאת מִפְּנֵי שֶׁהֵם סְבוּרִים שֶׁכֵּן הוּא עַל פִּי הִדִּין, וְאֵינוֹ רַק מִנְהַג בְּעֵלְמָא, אִם כֵּן לְכַאוּרָה אֵין לְהַקֵּל לָהֶם גַּם בְּלִיעֵת הַכָּלִים. וְאֲמַנָּם בְּשׁו"ת יִתְוָה דַּעַת הַנִּז' הוֹסִיף עַל דְּבָרֵי הַרְמ"א הַנִּז' לְשַׁטְעֲמוֹ מִשּׁוֹם שֶׁהֵם עוֹשִׂים כֵּן עַל פִּי הוֹרָאֵת חֶכֶם. וְלָכֵן הִקֵּל בְּנִדּוֹנוֹ. אֲבָל לְהַטְעָמִים שֶׁנִּזְכָּרוּ בְּט"ז וּבַשִּׁי"ךְ לְכַאוּרָה בְּנִדּוֹן דִּידָן אֵין לְהַקֵּל.

וְאֲמַנָּם בְּנִדּוֹן דִּידָן יֵשׁ לְצַרְף כַּמָּה סְפָקוֹת, דִּהְיָה קִימָא לָן דְּסִתָּם כָּלִים אֵינָן בְּנֵי יוֹמָן, וְהִדִּין כֵּן אֶפְלוּ בְּכָלִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְנִמְצָא שֶׁהַבְּלוּעַ בְּכָלִים אֵלֶּה הוּא כְּבֵר נֹתֵן טַעַם לְפָגֶם וְכָל אֲסוּרוֹ הוּא לְכַתַּחלָה, וְהַאוּרֵחַ שֶׁאוֹכֵל מִכֻּלֵּי שֶׁל בַּעַל הַבֵּית חֲשִׁיב כְּדִיעֵבַד, וְאֵף אִי נִימָא

שהפוסקים כתבו צדדים להקל בהם על פי ספק ספיקא וכדומה, וכל שכן בשביעית בזמן הזה, ובצרוף כל הסברות הנ"ל, אין להחמיר בבליעת כלים. וכיוצא בזה כתב בספר חזון עובדיה חלק ב' לענין קטניות, ואף שיש לחלק, לדינא יש להקל, אחר שיש כמה וכמה צרופים בענין התר המכירה.

וע' בתשו' הרדב"ז (ח"ד סי' רצו אלף שסח) במעשה שהיה שהחמירו קצת חכמים שלא לאכל משחטת אחד מן השוחטים דמתא מפני שיצאה טרפה מתחת ידו, וכשמזמין אותם אחד מבעלי בתים, חוששים אפי' לגעולי הפלים, ומגעילים אותם. והשיב על כך, שלא יפה עשו לאסור הפלים. ומכמה טעמים. חדא שהרי רב הטבחים כשרים. ועוד שטעמו ולא ממשו מזרבנן הוא. ועוד שסתם כלים לאו בני יומן ננהו, ונותן טעם לפגם הוא. ועוד שברב הפעמים יש בתבשיל יותר מששים מכדי פליטה, ואפלו לדעת המחמיר דבעינן כדי לבטל כל הפלי משום דלא ידעינן כמה פלט הפלי, לא החמיר כ"כ רק באסור ודאי ולא בספק אסור. ועוד יש לומר בזה משום לא ישנה אדם מפני המחלקת. וכתב הריטב"א ז"ל בשם רבותיו ז"ל, כי בדבר שאין האסור מברר ולא מקרע לא ישנה מפני המחלקת. ומחמת שיש כאן כמה ס"ס, מתר אפי' לכתחלה. וכן מנהגי, שאע"פ שאני מחמיר על עצמי שלא לאכל חצילים משום ודאי ערלה, לפי מה שנתברר לי, וכ"כ בכפתור ופרח, אפ"ה איני נמנע מלאכל אצל בעלי בתים שבודאי אוכלים חצילים. וגם לא אסרתי אותם עליהם, לפי שאין אסורו כ"כ מברר, כי רה"ג מחשיב אותו פרי האדמה, והגם שהעליתי שהרמב"ם חולק עליו, מ"מ דברים שאדם

הנז' שבשעת הדחק אפשר לאכל גם סתם בשר כשר. והינו טעמא כיון שיש בזה ספק ספיקא, שמא לא היתה בה סרכא כלל, ושמא הלכה כהמתירים. וע"ש מפני ספרים ומפי סופרים בארץ וברחב כיד ה' הטובה עליו. ולפי זה שפיר דמי להקל בפשיטות בבליע בכלים של הנוהגים התר בענין זה. אבל בנדון דידן אין כאן ספק, ומי שנוהג לסמוך על התר המכירה של הרבנות, אם בשל בקדירה ירקות שגדלו בקרקע ישראל, יש בירקות אלו קדשת שביעית, ואסור ספיחין וכו'. וממילא יש להחמיר גם בבליעת הפלים.

שוב הראוני בהקדמה לספר דבר השמיטה (עמוד ז') שלאחר שכתב כמה פנים המסבירות להתר המכירה, כתב, ומומוצא דבר תבין שאין אמת בפי האומרים שאסור להתארח אצל הסומכים על התר המכירה, אפלו יגישו להם פרות וירקות מחנות שמטה, כי עליהם בלועים מאסור ח"ו, ולו חכמו ישכילו זאת, שלדבריהם אסור גם להתארח אצל האוכלים בשר בשר על ידי מעורף ומשמוש, אפלו יגישו להם בשר חלק. וכן גם כן יהיה אסור לשנות מינים של הסומכים לטלטל ברשות הרבים בעיר מערבית, מכיון שלדעת הרמב"ם ומרן יש רשות הרבים בזמן הזה מדאורייתא, ואין מועיל צורת הפתח, ואם כן הם מחללי שבת דאורייתא וינים ח"ו יין נסך, אלא מאי אית לך למימר, דכל שעשו על הוראת חכם מסמך להוראה, גם לדעת המחמיר אין דינם כעברניים, וכתורה עשו, וכל שכן בנדון דידן דשמיטה בזמן הזה מדרבנן לרב הפוסקים. ע"ש. [מהנאמ"ן ס"ט].

ועל כל פנים בנדון דידן העקר להקל בזה בכלים, ובפרט שהתר המכירה הוא התר מבסס, ומצינו אף בדברים שאסורים מן התורה

ומ"ש מְהֵרָא מוֹלְכוֹ בְּשׁוֹ"ת אֶהְל יוֹסֵף הֲנִי לִשְׁלוּחֵי א"י הַבָּאִים לְכָאן נִזְהָרִים שְׁלֹא לֵאכֹל בָּשָׂר בְּנִפְיָהּ, וּמִטְרִיחִים לְבַעַל הָאֲכֻסָּנָא שְׁלֵהֶם לְשַׁחֵט לָהֶם בֶּן עוֹף. [וְדִלָּא כְּהִדְבַּר מֹשֶׁה (ח"א יו"ד ס"י לד) שֶׁהִקְל בָּזֶה]. ומ"מ הַפְּלִים מִתְּרִים, דְּסִתָּם פְּלִים אֵינָם בְּנֵי יוֹמָן. (וע"ע שֵׁם ס"י י יא). ע"ש. נִרְאֶה שֶׁכָּל זֶה מִירֵי בְּאִפֵּן שִׁידוּעַ שֶׁהִיָּתָה אִיזוֹ רְעוּתָא בְּבִהְמָה, מִשָּׂא"כ בְּסִתָּם אֵין לְהַחֲמִיר, מִטַּעַם דְּאִיכָּא ס"ס לְהִקְל, וּכְמ"ש הַדְּבָר שֶׁמוֹאֵל הֲנִי ל.

ובְּשׁוֹ"ת מִיֵּלִי דְעֶזְרָא (חיו"ד ס"י יח) כָּתַב, כְּשֶׁהִלְכְּתִי לַעֲיִ"ת בִּירוּת, שֶׁמַּעֲתִי שֶׁנִּהְיָה לְהִקְל לֵאכֹל בָּשָׂר ע"י מַעוּף וּמִשְׁמוּשׁ, חֲשַׁשְׁתִּי לַעֲצָמִי וְלֹא אֲכַלְתִּי שֵׁם מִבָּשָׂר בְּהִמָּה כְּמִנְהַג מִקוֹמֵנוּ, וּשְׁו"ר שֶׁיֵּשׁ סִמּוֹן לְהִתִּיר מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ ס"ס לְהִקְל, דְּשָׂמָא לֹא הָיָה הַיּוֹם בְּמִקּוּלִין בָּשָׂר שֶׁהִתֵּר ע"י מַעוּף וּמִשְׁמוּשׁ, וְשָׂמָא עכ"פ בְּהִמָּה זֶה הִתְּרָה בְּלִי מַעוּף וּמִשְׁמוּשׁ, וְשָׂמָא הִלְכָה כְּד' הַמְכַשִּׁירִים. וּבָג' סְפָקוֹת שְׁרִינָן אִפִּי לְכַתְּחִלָּה אִף לְדַעַת הָרָא"ם דס"ל שָׂאִין עוֹשִׂים ס"ס בְּיָדִים. וּשְׁו"ר כֵּן בְּאַרְץ חֲיִים (ס"י קיט). ע"כ. [וְהִגָּם שֶׁעֵינֵינוּ הִרְוֹאוֹת שֶׁמִּתּוֹךְ הִרְבֵּה בְּהִמּוֹת הַנִּשְׁחָטוֹת יוֹצֵא מַעֲט מְאֹד מֵהֶם חֵלֶק, הֵנָּה כָּבֵר כ' הַפֶּר"ח (ס"י לט סק"ג), דֹּאע"ג דְּהֶאֱדָנָא בְּרַב הַמְּקוֹמוֹת שֶׁכִּיחֵי טְרָפוֹת יוֹתֵר מִכְּשִׁירוֹת, ה"ט דְּמִלְתָּא מִשּׁוּם שָׂאֵנוּ מִחֲמִירִים הִרְבֵּה חֲמִירוֹת שָׂאֵינָם מַעֲקָר דִּין הַתְּלֻמוּד, וְה"נ אִיכָּא מִיֵּלִי טוֹבָא דְּמִכְשָׁרִינָן לָהּ ע"י בְּדִיקָה וְאֵין לֹא בְּקִיאֵינוּ בְּבִדְיָהּ וּמִטְרַפִּינוּ לָהּ, וּמִשּׁוּם הִכִּי הִיכָּא שֶׁנֶּאֱבָדָה הִרְאָה וְדֹאֵי דְאֶזְלִין בְּתֵר רַבָּא, דְּמַעֲקָר הַדִּין כְּשִׁירוֹת הֵן. ע"כ. וְכ"כ בְּשׁוֹ"ת שְׂאֵגַת אֲרִיָּה (סִימָן סד), דְּהָא דְשִׁכְיָחִי הֶאֱדָנָא טְרָפוֹת כְּמוֹ כְּשִׁירוֹת, הַכֹּל הוּא מִחֲמַת חֲמִירוֹת הָאֲחֵרוֹנִים שֶׁהִחֲמִירוּ חֲמִירוֹת הִרְבֵּה

מִחֲמִיר ע"ע, וְאַחֲרֵים נִהְיָה בּוֹ הִתֵּר וְאֵין אֲסוּרוֹ מִבְּרֵר, אֵין עֲלֵינוּ לְשִׁנוֹת מִנְהַגָּם. וְכָל שֶׁכֵּן שְׁלֹא לְהִגְעִיל כְּלִיָּהֶם וְלַעֲשׂוֹת אוֹתָם כְּעַמִּי הָאֲרֻצּוֹת, אֲלֹא עכ"פ יִרְצָה לְהַחֲמִיר עַל עֲצָמוֹ, יִתְכַבֵּד וְיֵשֵׁב בְּבֵיתוֹ, שֶׁגֹּוֹרֵם לְמַחֲלַקֶּת גְּדוֹלָה וְלִשְׁנֵאוֹת חֲנֻם וְלַחֲלוּל הַשֵּׁם ח"ו. עכ"ד הַרְדָּב"ז.

וְכֵן הוֹכִיחַ הַכֹּהֵן ג (בַּהֲגַה"ט אוֹת יג), וְשֶׁכֵּן הַסְּכִים הָרַב מִשָּׂא מֶלֶךְ (ח"ז חֲקִירָה י) שֶׁא"צ לְשַׁאֲלוֹ. ע"ש. וְע' בְּשׁוֹ"ת בְּעֵי חֲיִי (חיו"ד ס"י ח) שֶׁכ' לְהִתִּיר הַפְּלִים שֶׁל הַמְּקָלִים בְּמַעוּף וּמִשְׁמוּשׁ לְהִנּוּחֵיהֶם לְהַחֲמִיר כְּשֶׁהִזְמִינוּ לְבֵית הַמְּקָלִים. ע"ש. וְע' בְּשׁוֹ"ת אֶהְל יוֹסֵף (חיו"ד ס"י ט) שֶׁכ' בְּפִשְׁיטוֹת לְהִקְל בְּכָלִים. וְכ"כ בְּשׁוֹ"ת יֵשׁ מֵאֵין (חיו"ד ס"י ח). ע"ש. וְכֵן עֲקָר.

וְרֹאֵה עוֹד לְהִרְבֵּה הַמַּגִּיד (שְׁחִיטָה פ"א ה"ז) שֶׁהִבִּיא מִתְּשׁוּבוֹת הַגְּאוֹנִים לְגַבִּי קֶצֶת חֶלֶב שְׂאוֹרִין בְּכִמָּה מִקוֹמוֹת וְעוֹנֶשֶׁין עָלָיו כֶּרֶת, וּבְכִמָּה מִקוֹמוֹת אוֹכְלִים אוֹתוֹ, שֶׁמִּתֵּר לְנִזְהָרִים מֵאוֹתוֹ חֶלֶב לֵאכֹל בְּכָלִים שֶׁל אוֹכְלֵי הַחֶלֶב הַהוּא, דְּסִתָּם כָּלִים אֵינָן בְּנֵי יוֹמָן. וְהִרְבֵּה פְּרִי הָאֲדָמָה (חֲמִץ פ"ה ה"א) כָּתַב שֶׁיֵּשׁ לְהִקְל לַעֲנֹן הַכָּלִים שֶׁל בִּלְתִּי לָמִי שֶׁנִּהְיָ לֵאכֹל שְׁמוֹר לְסִבְרַת הַפֶּר"ח (ס"י תצו). וְע"ש עוֹד.

וְע' בְּאַגְרוֹת מֹשֶׁה (יו"ד ח"ד ס"י כד) שָׂאֵם יֵשׁ אָדָם שֶׁהִגִּיעַ לְמִזְרַגַּת בַּעַל נֶפֶשׁ, וּמִחֲמִיר עַל עֲצָמוֹ [ע' יו"ד ככב ס"ו], וְהוֹרִיזוּ אֵינָם מִחֲמִירִים בָּהּ, אֲלֹא עוֹשִׂים כְּפִי הַדִּין, אֵין עֲנִין שֶׁיִּשְׁפִּיעַ עֲלֵיהֶם לְהַחֲמִיר כְּמוֹתוֹ. שֶׁהַחֲמִירוֹת שֶׁמִּתְּאִימִים לְבַעַל נֶפֶשׁ אֵינָם נְחוּצִים אוֹ מִתְּאִימִים בְּאֻמָּת לְשֹׂאֵר אֲנָשִׁים. וְכָל זְמַן שֶׁלֹּא קָבַל עָלָיו הַחֲמִירוֹת בְּנִדָּר, אִם חוֹשֵׁב שֶׁיִּהְיֶה לְהוֹרִיזוּ אֵיזָה פִּקְפּוּק אוֹ הַקְּפָדָה, יָכוֹל לְהִקְל לַעֲשׂוֹת כְּמוֹתָם, וְלֵאכֹל עִמָּהֶם, אִף שְׂאוֹכְלִים דְּבָרִים שֶׁפָּרְגִיל הוּא בַּעֲצָמוֹ מִשְׁתַּדֵּל לְהַחֲמִיר עֲלֵיהֶם.

בבדיקת הראה, אלא שכבר נהגו כן, ולכן מתר לשחט בהמות ביו"ט].

ז. פרות הגדלים בקרקעות של ישראל שנמכרו לגוי על ידי הרבנות הראשית ב"התר המכירה", אין צריך לנהג בהם קדשת שביעית, בין לסחורה בין לבעור, בין להוציאם לחוץ לארץ, שהרי הפקעו מקדשת שביעית כדון פרות של גויים ממש. (ילקוט יוסף עמוד תתלו).

ובהערה (שם) כתב נודעים דברי מרן בשו"ת אבקת רוכל (סימן כה) שהעלה שאין שביעית נוהגת בפרות של גויים. ע"ש. וכן פסק הרדב"ז חלק ה' (סימן ב' פסקים רכא) שאין דין שביעית נוהג בפרות של גויים, בין להקל בין להחמיר [לענין תרומות ומעשרות]. ע"ש. והנה מרן בתשובת אבקת רוכל סיים בזה הלשון: אמר יוסף קארו, אחר שכתב ה"ר משה מטראני [המבי"ט] אגרת זאת השנית, רצה לעשות מעשה כדבריו בשמטה שעברה ומחו בידו. ובשמטה זו הקשה את רוחו ואמץ את לבבו לתקע עצמו לעשות מעשה כדבריו ביד רמה, וקמו כל חכמי צפת ועינו בדבריו הראשונים והאחרונים וראו שאין בהם ממש, והכריזו בבתי כנסיות בגזרת נדוי, שכלם יפרישו תרומות ומעשרות מפרות גוי שנתמרחו ביד ישראל בשביעית, כמו בשאר שנים. ע"ש. וקיים כתב ידו של מרן ז"ל, תלמידו המסמך המהר"ם גלנטי ז"ל. ובשו"ת מהרשד"ם (סימן קצב) מבאר, שחכמי צפת נדו והחרימו לשומרי שביעית. ע"ש. נמצא שלא רק על תרומות ומעשרות גזרו בגזרת נדוי, אלא גם על שומרי שביעית בפרות של גויים. ומרן החיד"א בברכי יוסף (סימן שלא סק"י) האריך לדחות דברי האומרים שמרן ז"ל חזר בו בסוף ימיו, וכתב, שלכן הצרך מהר"ם גלנטי להעיד על כתב

ידו של מרן בשנת השל"ד, שהיתה השמיטה האחרונה לימי חייו, וללמדנו דעד זיבולא בתרייתא עמד מרן בסברתו. ולכל הדברות ידענו נאמנה כי דעת מרן מתחלה ועד סוף כרבני ירושלים ת"ו לעשר. ואחר שהביא דברי הרדב"ז סיים מרן החיד"א, ומעתה תנוח דעתנו לסמך על שני המאורות הגדולים, מרן והרדב"ז. ועוד שכתב מרן בתשובה שמעולם לא נשמע שום אדם בשום עיר מארץ ישראל שנהג דין בעור בפרות שביעית של גויים. ונמצא דהכי נהוג בעיה"ק ציון קרית מועדינו מאז ומקדם שנות דור ודור, מזמן מהרל"ח וקדם לו פשט המנהג כן. ויותר על כן הרי מצינו להרמ"א בהגה והלבוש והפרישה ומהריק"ש רוח אחת לארבעתם בסברת מרן ז"ל. גם המהר"ם בן חביב בתשובה כתב יד, כתב, שאנו סומכים על סברת מרן בין לענין בעור בין לענין סחורה בפרות שביעית. עכת"ד.

תשובה לדברי החזון איש - בענין קדשת שביעית בפרות נמרים

גם בשו"ת שדה הארץ חלק ג' (חלק יורה דעה סימן כט) כתב, שהמנהג בסברת מרן. וכן כתב בשו"ת דברי מרדכי גלנטי (סימן ט), ושגם בימי המבי"ט לא נהגו כדבריו, וכמבאר כל זה בארך וברחב בשו"ת יביע אמר חלק ג' (חלק יורה דעה סימן יט אות ו). ושם כתב עוד, דחדשים מקרוב באו לנהג להחמיר כד' המבי"ט על פי הוראת פאר הדור הגאון החזון איש זצ"ל שהכריע כן. ומספקני אם לא יצא שכרם בהפסדם, כי מי לא יחוש לגזרת חרם ונדוי שהחרימו מרן ז"ל וכל הקדושים שעמו להנהיגם דיני שביעית בפרות של גויים. ומכל שכן באתרה דמרן ז"ל שבדאי היא חומרא המביאה לידי קלא, וכנראה שנעלם מעיני

המחמירים דברי המהרש"ם הנ"ל, וסברו שלא
החרימו חכמי צפת אלא להנהיגם לפטרם
מדיני תרומות ומעשרות. ע"ש.

ומה שטען החזון איש לקיים דעת ספר החרדים,
דמרון חזר בו בסוף ימיו, וסבר דיש קדשת
שביעית בפרות נכרים, ועל פי זה כתב החזון
איש דטעות סופר נפל בתשובת אבקת רוכל
וצ"ל שנת שכ"ז, במקום שנת של"ד [והינו
דבשנת השמיטה האחרונה לחיי מרון והיא
שנת של"ד הדר הוא לכל חסידיו וסבר
כהמבי"ט]. והרב הנאמן הנ"ל העיר על זה,
מלבד שכל הבקי בכתב ספרדי יודע שרחוק
לטעות בין כ"ף ללמ"ד ובין דל"ת לזי"ן, ומרון
החיד"א ראה עצם הדברים בכת"י, וחזי מאן
גברא רבה דקמסהיד עלה. ואם באנו לתלות
בטעויות, יותר יש לתלות שנפלו ט"ס בתשובת
פאר הדור להרמב"ם אשר הורקה מפלי אל
כלי ותרגמה אחרי מאות שנים מערבית
לעברית, לא כן בתשובת מרון באבקת רוכל
שנשארו בכת"י בעצם טהרתן ולא חלו בהם
ידיו, כי פיו המדבר אלינו בלשון הקדש, אבל
בר מן דין הנה הרב בעל ספר החרדים אזיל
ומסתמך ע"ד מרון בשלחן ערוך (סימן שלא סעיף
יט) שכתב, שנת השמיטה כלה הפקר ואין בה
תרומות ומעשרות כלל, ולא חלק בין פרות
עכו"ם לפרות ישראל, והרי שם באותו סעיף
כתב מרון, ששנת השמיטה האמתית היתה
בשנת שי"ג, ומבאר שכתב דברים אלו בין
שמטת השי"ג, לשיטת הש"ך, וידוע כי מרון
סים לחבר את השלחן ערוך ארח חיים בחדש
אלול בשנת חשב"ה לטובה [שט"ו], ואחריו
חבר שלחן ערוך יורה דעה, וסימו בתמוז
שט"ז, כמו שכתב בקובץ רבי יוסף קארו (עמוד
צ'). והגאון רבי שלמה אלפסי במשחא דרבנותא

חלק ב' (או"ח סי' תקנו ס"ז) נתן סימן ארח חיים
למעלה למשכיל. ונדפסו ד' חלקי שלחן ערוך
לראשונה בויניציא שכ"ה. ואם כן לדברי החזון
איש נצטרך לומר שחזר בו מרון מסברתו כמה
פעמים, לפני שחבר שלחן ערוך סבר שאין
קדשת שביעית בפרות נכרים, ובשלחן ערוך
שחברו אחר שנת השי"ג חזר בו להחמיר,
ושוב בשמיטת שכ"ז חזר בו וחלק על המבי"ט
כמו שכתב באבקת רוכל. ובשנת של"ד
האחרונה לחייו שוב חזר בו. אתמהה. והעקר
כדברי החיד"א בברכי יוסף שלא חזר בו מרון
השלחן ערוך כלל. ע"ש. וראה שם מש"כ
בדעת המהרש"ם בענין ה"חרם" שלא
להחמיר בפרות שנמכרו לגוי.

ח. אף יוצאי ארצות אשכנז אין להם להחמיר
לנהג קדשת שביעית בפרות של גוים, ואף
לכתחלה מתר לאכל מפרות אלה בלא קדשת
שביעית כלל, שפבר גזרו על זה בנדוי וחרם.
(ילקוט יוסף עמוד תתמו).

ובהערה (שם) כתב הנה לא מבעיא לדין בני
ספרד דאזלינן בתר שפולי גלימה דמרון ז"ל
בכל דבר אשר יאמר כי הוא זה, אלא אף
לבני אשכנז הואיל וגם הם נהגו בזה כדעת
מרון, וכמו שכתב בפאת השלחן, אם יבואו
לשנות איכא משום לא תתגודדו. וכיו"ב כתב
הגאון מהר"ם גימפל בתשובה, והיא לו נדפסה
בשו"ת בכורי שלמה (ראזעכטא חאו"ח סימן לו
אות ב') שאחר שהביא מחלקת מרון והמבי"ט,
ושרב חכמי ארץ ישראל שבאותו הדור הסכימו
למרון הבית יוסף, ושכן מוכח מדברי הרמב"ן
בפרושו על התורה. ושוב שאל להגאון מהר"ש
סלנט ז"ל על זה, ופסק להקל, וכתב שאף
שהשל"ה החמיר כד' המבי"ט ששביעית נוהגת
בשל גוי, לית דחש להא. ע"ש. וכן פסק הרב

אמר חלק ט (חיו"ד סי' כח), וכן בחזון עובדיה על הלכות תרומות ומעשרות (עמ' רנב, רנה), שמדברי המבי"ט (ח"א סימן כא) שהתיר למכור פרות של גויים בשמטה, אע"פ שלשיטתו יש בהם קדשת שביעית, מבלי לחוש לומר שהם מוסרים להם דמי שביעית ולא יאכלום בקדשתם, שפיון שהם סומכים על הרבנים המורים להם התר בדין תורה, לא נדון אותם לדעתנו כנותן מכשול לפני העור. יש ללמד מזה במכל שכן, שגם אלה שאינם רוצים לסמוך על התר המכירה של הרבנות הראשית יכולים לקנות מחנות ירקות שמוכר פרות וירקות אף מאלו של התר המכירה.

ושוב אחר זמן מצא כן במנחת שלמה (ח"א סי' מז, וסי' מה) שעפ"ד המבי"ט כתב, שמתר למחמירים שאינם רוצים לסמוך כלל על התר המכירה, לקנות פרות וירקות שאינם אסורים משום ספיחים מחנונים ומוכרי ירקות שסומכים על ההתר, ושוקלים ומוודדים ועושים סחורה בפרות שביעית, אחר המכירה, ואין הלוקח מהם צריך לחשש משום לפני עור. והביא ג"כ מהכתב סופר (חיו"ד סי' עז) שכתב כדברי המבי"ט, והוסיף עליו כמה ראיות, שהנוהג אסור באיזה דבר מפני שאוחז בשיטת האוסרים, מתר לו לתן משלו למי שנוהג התר כדברי המתירים, ואין בזה משום לפני עור, כיון שגם חברו יודע שיש אוסרים אלא שהוא נוהג כהמתירים. והשער המלך גופיה (בפ"ג מהל' לולב הכ"ה) כתב שמתר לתת מקטרת העשון למי שנוהג התר כדעת הרבנים המתירים, ואין בזה משום לפני עור, ולא משום מקצה. ע"ש.

י. מי שאינו סומך על התר המכירה, ושמע קדוש ממי שסומך על התר המכירה, יוצא

המחבר שם (סימן לז). ע"ש בארץ. וכן פסק הגאון רבי יהושע מקטנא בשו"ת ישועות מלכו (חיו"ד סימן נה). וכן דעת הגאון רבי יצחק אלקנה, וגאונים רבים אשר אתו, שהסכימו להתר המכירה, כנודע, וכן העלה הגרא"י קוק ז"ל במבוא לספר שבת הארץ. ע"ש. וכמבאר כל זה בשו"ת יביע אמר חלק ג' (חיו"ד סי' יט סוף אות ו'). ע"ש.

ט. אף מי שאינו סומך על התר המכירה מתר לו לקנות פרות האילן מאדם שסומך על התר המכירה ועושה סחורה בפרות אלו, ואין לחוש בזה לאסור סחורה בפרות שביעית, כיון שלמוכרים יש הוראת התר. (ילקוט יוסף עמוד תתמז).

ובהערה (שם) שכן כתב מעדני ארץ (שביעית קבץ הערות סימן ח' אות כג). שו"ת מנחת שלמה חלק א' (סימן מד). ועין עוד באור לציון חלק א' (חלק יורה דעה סימן כז אות ג').

וכן כתב מהרי"ז מינצברג בקונ' פרות שביעית (סי' ט סוף עמוד רא), שכיון שנעשית המכירה ע"פ דעת הגדולים שמתירים, אם כן הפרות שעל ידי התר המכירה, דינם כפרות הגדולים בקרקע גוי, ואין עליהם קדשת שביעית, אפלו לדעת המתנגדים למכירה. וגם לא שיהי' בזה קנס.

וכ"כ עוד בקונט' הר המור על שביעית (עמ' קנג וקנד), שכיון שהחקלאים עשו זאת ע"פ הוראת חכם, הפרות מתירים ואין בהם משום אסור ספיחים. ולא גזרו אלא משום עוברי עברה, וכיון שהחקלאים הללו עושים ע"פ הוראת חכם, אין לאוסרם.

וכבר כתב כן מרן אאמו"ר זיע"א בתשובה משנת תש"ג, שאחר ימים נדפסה בשו"ת יביע

ידי חובת קדוש על היין בשמיעתו מהמקדש
שנוהג בו התר. (ילקוט יוסף תתנא).

ובהערה (שם) כתב דסוף סוף לדעת המקדש עצמו יין זה מתר בשתייה אחר שנמכר לגוי. וכיון שרבים מהפוסקים כתבו להסתמך על התר המכירה, אף שהשומע חושש למחמירים, מכל מקום יוצא ידי חובת קדוש. ודמי למה שנתבאר בשלחן ערוך (סימן ערב סעיף ט) מי שאינו שותה יין משום נדר, יכול לקדש עליו וישתו אחרים המסבין עמו, ואם אין אחרים עמו, יקדש על הפת ולא על היין, או שישמע קדוש מאחרים. הא קמן דמהני לצאת ידי חובת קדוש מאחרים גם בכהאי גוונא שהוא עצמו אסור לו לשתות מהיין. ועין להגאון רבי יוסף עדס זצ"ל בתשובתו שנדפסה בקבץ משואות (ואח"כ ברחון אוריתא עמ' מט. ועוד) שאף מי שאינו סומך על התר המכירה, אם שמע קדוש ממי שסומך על התר המכירה שקדש על יין של התר המכירה, יצא ידי חובתו. וע"ש שכתב לדחות הראיה הנ"ל, דשאני נדר שבידו להשאל על נדרו והיין יהיה ראוי לו. מה שאין כן בנדון דידן. והביא מדברי הירושלמי (ריש פרק ערבי פסחים) מהו לצאת ידי חובת ד' כוסות בפסח ביין של שביעית, תני רבי הושעיא יוצאין ביין של שביעית. ופרשו הרב פני משה והרב תקלין חזתין, דמספקא לה ביין שנותר לו אחר זמן הבעור, ופשיט שיוצאין ידי חובת ד' כוסות אפלו אחר זמן הבעור, דמצוה קעביד. וסוף דבר העלה שם, שיוצאים ידי חובת קדוש, דשמא הלכה כהפני משה והתקלין חזתין שאפלו הוא עצמו יכול לשתות מהיין, ושמא המכירה מועילה וממילא אין כאן אסור, ובפרט דקימא לן דשביעית בזמן הזה דרבנן. ע"ש. וראה בארץ בשו"ת

חזון עובדיה חלק א' (פרק א', סימן ח') מה שכתב על הבאור הנ"ל. ושם הביא כמה באורים בדברי הירושלמי, ופלפל בפרושים אלה, ובדברי הרב פני משה הנ"ל. כיעו"ש. ועל כל פנים בנדון דידן נראה עקר לדינא שיוצא ידי חובת קדוש, דאיכא ספק ספיקא, שמא הלכה כהפוסקים שסוברים שהוא עצמו יכול לשתות דמצוה קעביד אפלו ביין של שביעית לאחר הבעור [וכדעת הפני משה והתקלין חזתין], ואם תמצא לומר שאין הלכה כמותם, שמא המכירה מועילה ואין כאן אסור, וכל שכן ששביעית בזמן הזה דרבנן. וראה עוד להמשנה ברורה בבאור הלכה (סימן רצו סעיף ב' ד"ה אם הוא), ובשמירת שבת כהלכתה חלק ב' (פרק מז הערה פח). ודו"ק.

המחמיר ב"התר מכירה" בשביעית, וקנה יין של התר מכירה מה יעשה בו

ובספר אשרי האיש (ח"ב עמוד עג) האריך לדון אם קנו בשוגג יינות מהתר מכירה קדם מועד הבעור, שדעת החזו"א להתיר שמוש בשמור ונעבד, וא"כ מתר להשתמש ביינות אלו, אבל בעיה"ק ירושלים המנהג להחמיר בשמור ונעבד, ולכן לא ישתמשו ביינות אלו. ובשעת הדחק אפשר להתיר לתת אותם לאלו שמקלים בזה. ואמנם לאחר מועד הבעור שהיין נאסר באכילה, ודאי שאסור להשתמש ביין זה, ומתר ג"כ לשפך יין זה כיון ששופכו מחמת האסור שבו. עכ"ד.

ואמנם לענין הלכה יש לדון בזה, דהנה מעקר הדין, אפשר להורות התר בזה גם למי שרבותיו אינם סומכים על התר המכירה, דלו יהא אלא ספק, הרי בשל סופרים הלך אחר המקל. וכמו שאמרו בגמ' (עבודה זרה ז.) היו שנים אחד

מטמא ואחד מטהר אחד אוסר ואחד מתיר, בשל תורה הלך אחר המחמיר, בשל סופרים הלך אחר המקל. ע"כ.

וראה עוד במנחת שלמה (חלק א סימן מד), דאף שאסור לקנות פרות שביעית מע"ה, מפני שהדמים נתפסים בקדשת שביעית ואין מוסרין דמי שביעית לע"ה, ויש בזה גם משום גזרת חכמים שלא למסור דמי שביעית לע"ה. מכל מקום נראה שגם המחמירים שאינם רוצים לסמוך כלל על "התור מכירה", מ"מ לפי מה שנהגים פהכרעת האחרונים להקל בזה באסור משמור ונעבד, וגם החזו"א כתב כן בהל' שביעית (סי' י' אות ו') דבדיעבד אין הפרות נאסרין ומתירין באכילה לאחרים, נראה שמתר גם למחמירים לקנות פרות שביעית, או ירקות דלא אסירי משום ספיחין מחנונים שסומכים על ההתר, ושוקלין ומוזדיין ועושין סחורה בפרות שביעית, ויאכלום בקדשה. והטעם, כמבאר במבי"ט (ח"א סי' כא) דאף שס"ל שחייבים לנהג קדשת שביעית גם בשל נכרים, הורה למעשה שמתר לקנות מהמקלין בזה.

וכן מתר למסור להם מעט פרות שביעית שלא במדה, ולא יחושו לזה שלא יאכלום בקדשה, כיון שהדבר להם התר שסומכים על רבותיהם המזרים להם התר, ולא נדון אותם כעוורים שלא לתן להם דבר שגורא להם התר. וכן מבאר בכת"ס (יו"ד סי' עז) שג"כ כיון מדנפשה לדברי המבי"ט, וכתב, דמי שנוהג אסור באיזה דבר מסבירא דנפשה, או מפני שאוחז בשיתת האוסרים, מתר לו לתן משלו למי שנוהג התר, ואין בזה משום לפני עור ולא משום מסייע ידי עוברי עברה, כיון שגם חברו יודע שיש אוסרים, אלא שהוא נוהג פהמתירים, ואפלו אם הנותן עצמו סבירא לה שדבר זה הוא ודאי אסור, ולפי דעתו מי שמתיר אינו אלא טועה, אפ"ה שרי. וראה בילקוט יוסף שביעית בארץ.

ולפ"ז גם שלא בשעת הדחק יכול לתת אותם למקלים בזה, ואין בזה כל חשש. גם מה שכתב שמנהג ירושלים להחמיר בשמור ונעבד, אינו מקרח לקבע מנהג בזה, ובפרט דמונ"ל שנהגו גם בדברים שנמכרו בהתר מכירה.

לה"ו בינ"ו עמ"י עש"ו

בשורה טובה לאנשי התורה ולומדיה

בסיעתא דשמיא יצא לאור עולם סדרת הספרים

"אשיחה בחקיד"

על פרשיות השבוע באגדה

מתוך סדרת הספרים אשיחה בחקיד באגדה ובהלכה

מהרב אורן נזרית שליט"א

הספרים מעוטרים בהסכמת גדולי הדור שליט"א
מלאים בהלכות בקניני תורה ובדרכים לעבודת ה' יתברך
משולבים בסיפורים על גדולי ישראל ודרך עבודתם

וכעת מבקשים לזכות את הציבור הקדוש
לסייע ולהיות שותף

להשלים את סדרת הספרים בהלכה לזיווי הרבים
וזכות לימוד התורה וזיווי הרבים תגן בעדכם

ניתן להקדיש פרשיות
לברכה והצלחה ולעילוי נשמת וכיו"ב

א.ש. אשדוד 052-7627127

לקבלת גיליונות אלו חינם
יש לשלוח בקשה למייל:
toraoren@gmail.com

לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000

בשורה טובה לאוהבי התורה ולומדיה

לה"ד בינ"ד עמ"י עש"ד

בסיעתא דשמיא בקרוב רוצים להדפיס
את סדרת הספרים החדשה

"אשיחה בחוקיך בהלכה"

חמשה כרכים
לסדר פרשיות השבוע

מהרב אורן נזרית שליט"א

נדבך נוסף חשוב מאוד לסדרות הספרים
"שיחות חיזוק", "אשיחה בחוקיך" ועוד מהמחבר

וכעת מבקשים לזכות
את הציבור הקדוש
לסייע ולהיות שותף
בהדפסת סדרת הספרים
"אשיחה בחוקיך בהלכה"
ניתן לזכות בהוצאת הסדרה
או בפרשיות
ולהקדישן לברכה הצלחה
ולעילוי נשחת וכיו"ב

הספרים מעוטרים
בהסכמת גהולת ההור שליט"א
והתקבלו בס"ד באהבה רבה
בהיכלי התורה

לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000

קריאה של חיבה בדבר סיוע להקעת כולל אברכים יגדיל תורה בבאר שבע

הננו פונים אל אחינו בית ישראל היקרים

די בכל אתר ואתר

לבוא לעזרת ה' בגיבורים

לסייע בפתיחת כולל יום לאברכים

בבית הכנסת "היכל שלמה" נזרית באר שבע

בעזרת תמיכה קבועה של הוראת קבע נוכל בעזרת הי"ת
לקרוא לאברכים שמבקשים ללמוד בהתמדה במשך יום שלם

ולהרחיב גבול הקדושה בעיר האבות

זכות התורמים חשובה כזבולון שתמך באחיו יששכר

ומקיים מצוה רבה בלימוד התורה ולמעלות אין קץ

וזוכה שיקויים בו "ברוך אשר יקים את התורה הזאת"

ו"בצל החכמה בצל הכסף"

ו"שלוש רב לאוהבי תורתך ואין למו מכשול"

לפרטים: טל 0509013000

אברכים המעוניינים להתקבל לכולל ניתן לפנות לטל: 0504158840

ניתן לתרום בדרך פשוטה דרך קישור לנדירים פלוס

<https://www.matara.pro/nedarimplus/online/?mosad=7005270>

למעוניין להקים הוראה בעצמו קוד מוסד יגדיל תורה באר שבע 52227

למעוניין לתרום בהעברה בנקאית עבור יגדיל תורה

בנק מזרחי מ.ח 371407 סניף 426

ניתן להעביר תרומה בביט ליגדיל תורה לטלפון מס 050-9013000

בונים את בית ה'

משכן לאביר יעקב

182 ש"ס << גימטריה יעקב

שותפות חודשית בבניית

מקום תורה, תפילה וטהרה

כל תורם - שותף.

כל שותף - אבן בבניין.

זה הזמן לקחת חלק.

